

A. C.
1077

TBMM KUTUPHANESI

1334 : 417
A.C 107

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KÜTÜPHANESİ

توركلشمك

اسلاملاشمق

معاصرلاشمق

70-183

700

TBMM KUTUPHANESI

ضیا کوك آلپ

تورکلشمك اسلاملاشمق معاصرلاشمق

استانبول
ناشری : یکی مجموعه
۱۹۱۸

TBMM KUTUPHANESI

توركلشمك ، اسلاملاشمق ، معاصرلاشمق

— ۱ —

اوچ جریان

مملکتمزده اوچ فکر جریانی واردر . بوجریانلرك تاریخی تدقیق اولونورسه كورولوركه متفكرلرمز ابتدا (معاصرلاشمق) لزومنی حس ایتمشلردر . اوچنجی سلطان سلیم دورنده باشلایان بوتمایله انقلابدن صوكرا (اسلاملاشمق) املی التحاق ایتدی ، صوك زمانلرده اورته یه برده (توركلشمك) جریانی چیقدی .

(معاصرلاشمق modernisation) فكری متفكرلرجه اصلی بر عقیده حكمنده اولدیغی ایچون معین برناشره مالك دكلدر . هرمجموعه ، هرغزته بوفكرك آز چوق مدافعیدر .

(اسلاملاشمق) فكرینك مروجی (صراط مستقیم ـ سبیل الرشاد)، (توركلشمك) فكرینك مروجی (تورك يوردی) مجموعه لریدر . دقت اولونجه بواوچ جریانك ده حقیقی احتیاجلردن دوغمش اولدیغی كورولور .

(تارد) ملیت فكرینك غزته ایله باشلادیغنی ادعا وشو صورتله ایضاح ایدییور: غزته، عینی لسانله قونوشان انسانلری (عامه Publique) حالنده طوپلایه رق اونلره مشترك بروجدان ویرر. غزته، شعورسز وارادەسز اوله رق یاپدیغی بو تأثیردن ماعدا ، صرف رواجنی تأمین مقصدیله ، قارئلرینك افتخار وحمیت حسلرینی اوقشامه یه ، نتیجه اولارق ملی عنعنه لری، ملی مفخرتلری خاطرلاتەجق سوزلری یازمه یه مجبوردر .

TBMM KUTUPHANESI

ملیت حسی ، بر قومده اویاندقدن صوکرا مجاور قوملرده قولایجه سرایت ایدر . چونکه ملیت دویغوسی اویانیر اویانماز صاحبلرنده تعاون، فداکارلق ، مجاهده حسلرینی آرتیرارق اخلاقی ، لسانی، ادبی، اقتصادی وسیاسی تعالیلره سبب اولور . بوحاله غبطه ایدن قومشو قوملرده دخی ـ خلق دیلنده یازان غزته‌لرده موجود سه ـ ملیت فکرینک درحال انتشار ایتمه‌سی غایت طبیعی برحادثه اولور .

ملیت مفکوره (Idéal)سی ابتدا غیرمسلملرده، صوکرا آرناوود وعربلرده ، اك نهایت تورکلرده ظهور ایتدی . تورکلرك اك صوکه قالمه‌سی سببسز دکلدر : عثمانلی دولتنی تورکلر تشکیل ایتمشلردی. دولت (واقع برملت nation de fait) ؛ ملیت مفکوره‌سی ایسه (ارادی برملت Nation de volonté) لك جرثومه‌سی دیمکدر .

تورکلر ، ایلکین (حدسی Intuitif) براحتیاطه تابع اولارق ، بر مفکوره ایچون برموجوده‌یی تهلکه‌یه دوشورمکدن چکینمشلردی . بونك ایچون تورك متفکرلری (تورکلك یوق ، عثمانلیلق وار .) دییورلردی .

(معاصرلاشمق) جریانه تابع اولانلر تنظیمات فکرلرینی یایدقلری صیراده مختلف عنصرلردن ومذهبلردن مرکب اولان واقع برملتدن ارادی بر ملت یاپمق ممکن اولدیغنه قانع اولمشلر ، بو قناعتله تاریخی برمعنایی حائز قدیم (عثمانلی) تعبیری یرینه، ملی رنکلردن تماميله عاری اولمق اوزره ، یکی برمعنا یاپیشدیرمشلردی . ألیم تجربه‌لر کوستردی که (عثمانلی) تعبیرنده‌کی یکی معنایی تنظیماتجی تورکلردن باشقه قبول ایدن یوقدی . بویکی معنانك اختراعی یالکز فائده‌سز اولمقله قالمیوردی ؛ دولت ایله عنصرلر وبالخاصه تورکلر حقنده غایت مضر نتیجه‌لر ویرییوردی.

دنیانك شرقی‌ده ، غربی‌ده بزه جلی برصورتده کوستریپورکه بو عصر (ملیت) عصریدر ؛ بوعصرك وجدانلری اوزرنده اك مؤثر قوت

TBMM KUTUPHANESI

ملیت مفکوره‌سیدر . اجتماعی وجدانلرك اداره‌سی ایله مکلف اولان بردولت ، بومهم اجتماعی عاملی موجود دکل فرض ایدرسه وظیفه‌سنی ایفا ایده‌مز . دولت آداملرنده ، فرقه رجللرنده بوحس موجود اولمازسه، عثمانلیلغی ترکیب ایدن جماعت وقوملری (روحی psychologique) برصورتده اداره ایتمك قابل اوله‌ماز. درت سنه‌لك برتجربه بزه کوستردی: صرف عنصرلرك ائتلافی مقصدیله (بن تورك دکلم ، عثمانلی‌یم .) دیین تورکلر، عنصرلرك نه یولده برائتلافه موافقت ایده‌بیله‌جکلرینی نهایت غایت آجی برصورتده آکلادیلر. ملیت حسنك حاکم اولدیغی برمملکتی آنجق ملیت ذوقنی نفسنده دویانلر اداره ایده‌بیلیرلر .

تورکلرك ملت‌مفکوره‌سندن اجتنابی دولت ایچون مضر وعنصرلر ایچون مزعج اولدیغی کبی تورکلکك خصوصی موجودیتی ایچون‌ده مهلکدی . تورکلر ملیتی ، واقعی بر ملت اولان دولت ایله بر معناده تلقی ایتدکلری ایچون اجتماعی واقتصادی موجودیتلرینك تردی ایتمکده اولدیغنی بیلمیورلردی . اقتصادی واجتماعی حاکمیتلر باشقه عنصرلره کچدیکی صره‌ده تورك ، برشی غیب ایتدیکنی آکلایامیوردی؛ چونکه اونك نظرنده یالکز عثمانلی ملتنی ترکیب ایدن صنفلر واردی. کندیسنك بعضی صنفلردن ــ ولوکه بو صنفلر زمانمزده الك اهمیتلی طبقه‌لری تشکیل ایتسین ــ چیقاریلماسنه هیچ اهمیت ویرمیوردی . مملکتده اقتصادی وفنی صنفلرك وجودینی کافی کوره‌رك کندیسنك بونلردن خارج قالماسنده بر بأس کوره‌میوردی . ایشته بو ـ کیدیشله آناطولوده بیله خلق ، یاخود اهالی صورتنده برتورکلك قالمادی ؛ تورکلر مأمور ورنجبر صنفلرینه انحصار ایتدیلر . مأمورلرده برنوع ذهنی رنجبرلر دیمك اولدیغی ایچون تورکلك ــ اجتماعی معناسیله ــ رنجبرلك دیمك اولدی .

چیفتجی وچوبان ، حیاتك یاراتیجی قوتندن استفاده ایله یاشادقلری ایچون بالذات یاراتیجی عامل دکلدرلر : قویونلر حیاتك داخلی نامیه

TBMM KUTUPHANESI

سیله چوغالیر ، اکینلر تحملرك مکنوز فیضلریله تنبت ایدر . مأمورلرك ایسه استحصال‌الله هیچ علاقه‌لری یوقدر . حالبوکه ذهنی ملکه‌لرك ، اراده وسجیه‌نك انکشاف وتکاملی صنایع ، اعمالات کبی فعال مشغله لرله ، تجارت وسربست مسلکلری کبی اقتحامی حرفتلرله حصوله کلیر. بوندن دولاییدرکه کویلو ومأمور صنفلرینه انحصار ایدن بر قومدن تشکیلات یاپمق اقتداری منسلب اولور . حکومت اداره‌سنده‌کی بجریکسزلکمز ، بالقان مغلوبیتلرینه بادی اولان سوق الجیش ولوازم خصوصلرنده‌کی اقتدارسزلغمز بوسببدن نشأت ایتمشدی .

مملکتمزده قوتلی بر حکومت تأسس ایده‌مه‌مسی ، تورکلرك اقتصادی صنفلردن محرومیتی یوزندندر . هانکی ملتده حکومت ، اقتصادی صنفلره استناد ایدرسه اوراده حکومت غایت قوتلی اولور ؛ چونکه تجار ، صنعتکار ، ایش آدامی صرف کندی فائده‌سی ایچون حکومتك قوتلی اولماسنی ایستر . هانکی مملکتده حکومت ، مأمورلر صنفنه استناد ایدرسه اوراده حکومت دائما ضعیفدر ؛ چونکه معزول مأمورلر ایش باشنه کچمك ، منصوب مأمورلر داها یوکسك برموقعه یوکسلمك ایچون دائما موجود حکومتی دوشورمکه چالیشیرلر . ملی مفکوره‌دن محرومیت تورکلری ملی اقتصادیاتدن محروم ایتدیکی کبی لسانك ساده‌لشمه‌سنه ، کوزل صنعتلرده ملی اسلوبلرك تکون ایتمسنه ده مانع اولدی. بونلردن باشقه ، ملی بر مفکوره اولمادیغی ایچون شیمدی‌یه قدر تورکك اخلاقی ده فردی وعائلوی بر شکلده قالدی ، تساند ، حمیت وفداکارلق حسلری عائله ، کوی وقصبه محیطلرینی آشامادی . . امت مفکوره‌سی چوق واسع ، عائله مفکوره‌سی چوق دار اولدیغی ایچون تورك روحی فداکارلق وفراغت حسلرینه استنادگاه اولاجق ذی حیات وشدید اخلاقی بر روحیته یابانجی قالدی . اقتصادی ، دینی وسیاسی مؤسسه‌لرمزك انحلالی بونك نتیجه‌لریدر .

TBMM KUTUPHANESI

تورکلك جریانی عثمانلیلغك معارضی اولمق شویله دورسون، حقیقتده اك قوتلی مؤیدیدر. یالکز هریکی جریانك اولدیغی کبی بو مسلکك ده بر قسم کنجلردن مرکب مفرطلری وار در که یاکلش تفسیرلره سبب اولویورلر. تورکلك (قوزموپولیتلك) ه قارشی اسلامیت و عثمانلیلغك حقیقی استنادکاهیدر .

(تارد) بین المللیت حسنك ده (کتاب)دن تولد ایتدیکنی سویلیور. غزته، خلقك حسیاتنه خطاب ایتدیکی ایچون تکلم لسانك جانلی لغتلرینی استعمال ایدر. کتاب، عالملرك و متعلملرك تجریدجی مفکره لرینه خطاب ایدر، بونك ایچون لغتلردن زیاده اصطلاحلره محتاجدر . اصطلاحلرك خلق لسانده کی لغتلردن یاپیلمامه سی عمومی بر قاعده در؛ چونکه لغتلر طبیعی و ذی حیات موجودلردر، اصطلاحلر ایسه صنعی و جانسز موجودیتلردر. خلق لسانك طبیعی کلمه لری ذی حیات و حسی معنالره مالك اولدیغی ایچون مصنوع و مجرد معنالری قبول ایده مز . بوندن دولاییدر که هر قوم اصطلاحلرینی دینی کتابنك یازیلمش اولدیغی لساندن آلیر .

آوروپا ملتلری انجیل شریفی یونان لسانده محرر اولارق بولدقلری ایچون علم اصطلاحلرینی یونانجه دن آلمشلردی . بالآخره خرستیانلق نقطه سندن لاتین لسانی یونانجه یه معاونت ایتدیکی ایچون جرمن و اسلاو ملتلرینه لاتینجه دن ده برچوق اصطلاحلر کچدی .

اسلام قوملری اصطلاحلرینی عربجه دن، قسماً ده فارسیدن آلدیلر. بوکون بیله عصرك بوتون علملرینی لسانمزه نقل ایدرکن یونانجه و لاتینجه اصطلاحلر یرینه عربجه و عجمجه اصطلاحلر تصنیع ایدییورز.

بر ملتده ابتدا دین کتابلری یازیلیر؛ صوکرا اخلاق، حقوق، ادبیات، علم، فلسفه کبی معرفت شعبه لری دیندن تشعبله تشکل ایتدکجه بونلره عائد کتابلرده یازیلمغه باشلار . او حالده غزته خلقك اجتماعی

TBMM KUTUPHANESI

ومحلی حسیاتی یومی وحشی رنکلرله ملون اولارق تصویر ایتدیکی
ایچون ناصل (ملیت) مفکوره‌سنی دوغوریورسه (کتاب)ده‌دینك
ودیندن مشتق اولان سائر معرفت وعلملرك یعنی مدنیتك عمده، قاعده
ودستورلرینی مجرد وقطعی بر اسلوبله یازه‌رق ملتلرك آراسنده مشترك
اولان حیاتی ، یعنی (بین‌المللیت) روحنی ابداع ایدر .

ایلك وقتلرده بین‌المللیت حسنی بوتون انسانلره شامل ظن ایتمك دوغرو
دکلدر. مثلا قرون وسطاده اوروپاده بر بین‌المللیت حسی موجوددی ؛
فقط بودویغونی تحلیل ایدرسه‌ك، آوروپاده‌کی بین‌الملل شفقت ومظاهرتك
خرستیان ملتلره منحصر اولدیغنی، بین‌الملل حقوقلك‌ده خرستیان دولتلرك
امتیازلری حکمنده بولوندیغنی کورورز . بالقان محاربه‌سی آوروپا
وجدانینك بوکون بیله خرستیان وجداننده باشقه برشی اولمادیغنی
کوستردی . تورکلرکده وجدانلری تحلیل اولونورسه کورولورکه
بر تورك ، قیزینی بر عربه ، بر آرناووده ، بر کرده ، بر چرکسه تزویج
ایده‌بیلیر، فقط قطعیاً بر فینلاندیالی‌یه، بر خرستیان مجاره تزویج ایده‌مز،
بر بودیست Boudhiste مغولك، برشامانی طونغوزك قیزینی‌ده اسلام
یاپمه‌دن آلاماز . طرابلس غرب، بالقان محاربه‌لری اثناسنده تورکلرك
فلاکتنه اشتراك ایدنلر مجارلر ، مغوللر ، مانچولر اولمادی ؛ بالعکس
چینك ، هندك ، جاوانك ، سودانك اسمنی بیلمدیکمز مسلم قوملری
ماتمزه اورتاق اولدیلر ؛ معنوی یاردیملرینی اسیرکه‌مدیلر . بوندن
دولاییدرکه تورکلر لسانجه (اورال وآلتای) شعبه‌سنه منسوب اولمقله
برابر کندیلرینی اسلام ملتلرندن عد ایدرلر .

(بشریات Anthropologie) ه کوره عینی تشریحی انموذجه
منسوب فردلر بر عرقسه ، (اجتماعیات Sociologie) ه کوره‌ده
برمدنیته منسوب ملتلر بر بین‌المللیت‌در . تورك لسانی‌ده ، تورك قومی
کبی، اسلام مدنیتنه کیردکدن صوکرا حروف واصطلاحجه اسلامی برشکل

TBMM KUTUPHANESI

آلدی. اوحالده بین‌الملیت روحنی ابداع ایدن عامل (کتاب) ودولاییسیله (مدنیت) در. بناءً علیه تورکلکله اسلاملق ، بری (ملیت) دیگری (بین‌الملیت) ماهیتلرنده اولدقلری ایچون آرالرنده اصلا تعارض یوقدر. تورك متفکرلری ، تورکلکی انکار ایدرك بین‌الادیان برعثمانلیلق تصور ایتدکلری زمان اسلاملاشمق احتیاجنی دویمیورلردی ؛ حالبوکه تورکلشمك مفکوره‌سی دوغار دوغماز اسلاملاشمق احتیاجی‌ده حس ایدلمکه باشلادی .

معمافیه ، (ملیت) غزته‌دن و (بین‌الملیت) کتابدن تولد ایتدیکی کبی (عصریت Modernisme) ده (آلت Outil) دن تکون ایدر. برزمانك معاصرلری ، اوزمانده (فن theecnique) خصوصنده اك مترقی اولان ملتلرك یاپدقلری وقوللاندقلری بوتون آلتلری اعمال واستعمال ایده‌بیانلردر. بوکون بزم ایچون معاصرلاشمق دیمك ، آوروپالیلر کبی دریدناووتلر، اوتوموبیللر، طیاره‌لر یاپوب قوللانابیلمك دیمکدر ؛ معاصرلاشمق ، شکلجه ومعیشتجه آوروپالیلره بکزه‌مك دکلدر. نه‌زمان معلومات ومصنوعات اقتباس واشتراسی ایچون آوروپالیلره احتیاجدن مستغنی اولدیغمزی کورورسه‌ك ، اوزمان معاصرلاشمش اولدیغمزی آکلارز .

تورکلشمك، اسلاملاشمق مفکوره‌لری آراسنده برتعارض اولمادیغی کبی بونلرله معاصرلاشمق احتیاجی آراسنده‌ده برتنازع موجود دکلدر.

عصریت احتیاجی بزه آوروپادن یالکز علمی وعملی آلتلرله فنلرك اقتباسنی امرایدییور. آوروپاده دیندن وملیتدن دوغان، بناءً علیه بزده‌ده بومنبعلردن تحریسی لازم کلن برطاقم معنوی احتیاجلرمز واردرکه ، آلتلر وفنلر کبی ، بونلرکده غربدن استعاره‌سی اقتضا ایتمز .

اوحالده هر برینك نفوذ دائره‌لرینی تعیین ایدرك بواوچ غایه‌نك اوچنی‌ده قبول ایتمه‌لی یز؛ دها دوغریسی ، بونلرك ، بر احتیاجك اوچ

TBMM KUTUPHANESI

مختلف نقطه‌دن كورولمش صفحه‌لری اولدیغنی آكلایارق (معاصر بر اسلام توركلكی) ابداع ایتمه‌لی‌یز .

مع مافیه ، برمدتدن بری عصری آلتلرله فنلرك انكشافندن دوغان عصری مدنیت مثبت علملره مستندیكی بر (بین‌المللیت) حصوله كتیرمكده‌در. كیتدكجه ، دینه مستند اولان بین‌المللیتلر یرینه علمه مستند حقیقی بر بین‌المللیت قائم اولمقده‌در. برطرفدن ژاپونیانك ، دیكر جهتدن توركیانك آوروپا ملتلری آراسنه كیرمه‌سی آوروپا بین‌الملیتنه ایلریده كوستره‌جكمز وجهله (لادینی) بر ماهیت ویردیكندن ، كیتدكجه بین‌المللیت دائره‌سیله (امت) دائره‌سی‌ده بری برندن آیریلمقده‌در . یعنی بوكون تورك ملتی اورال ـ آلتای عائله‌سنه ، اسلام امتنه ، آوروپا بین‌المللیتنه منسوب برجمعیتدن عبارتدر .

— ٢ —

لسان

جسمك طولی ، عرضی ، عمقی اولدیغی كبی اجتماعی وجدانك‌ده اوچ بعدی وار : ملتجیلك ، امتجیلك ، عصرجیلق . بو قضیه‌نك نه درجه دوغرو اولدیغنی ابتدا اجتماعی وجدانك انعكاس آیینه‌لرندن بری اولان لسانده آرایه‌جغم .

دیلمز اللی آلتمش سنه‌دن بری كنیشله‌مك یولنی طوتمشدر. عصرك شعاعلری اولكه‌مزه نفوذ ایتدكجه كوزمزه یكی مصنوعلر ، ذهنمزه یكی مفهوملر كورمكده دوام ایدییور . بونلر اسمسز قالمه‌یه‌جغی ایچون هركون برچوق یكی كلمه‌لرله لسانمز زنكینلشیور . عصرك ممثلی اولان ملتلرك غزته‌لرندن ، كتابلرندن ترجمه‌لر یاپیورز . بوصورتله‌ده عرفامزده موجود اولمایان برچوق یكی معنالر ناطقه‌مزدن یكی لفظلرك ابداعنی ایستیور .

TBMM KUTUPHANESI

لسانمز، مترقی دیللرله قارشیلاشدقجه عادتا کلمه بکلمه اونلرك تقلیدینی یاپیور. بعضاً (خرده بین microscope)، (دوربین téléscope) (شهکار chef d'oeuvre)، (مفکوره idéal) کلملرنده اولدیغی کبی لفظی (استنساخ calque) لر یاپیور. بعض کره ده (طیاره aèroplan) (تکامل évolution) (مشروطیت constitution) (بدیعیات éstétique) تعبیرلرنده اولدیغی کبی معنوی استنساخلر حصوله کتیرییور.

لسانمزك بوفعلی تمایلی بزه شونی کوسترییور:

برزمان کله جك که تورکجه مز، فرانسز، انکلیز، آلمان لسانلرنده کی بوتون کلملرك مقابللرینه مالك اوله جقدر.

لفظی کلام، نفسی کلامك افاده سی اولدیغنه کوره عصرك مفهوملردن مرکب معنوی برلسانی واردرکه هردیل اوکا انطباق ایتمك مجبوریتنده در. اوحالده تورکجه نه زمان بواحتیاجی تطمین ایدرسه او وقت معاصرلاشمش، عصریت جهنده کی اتساعنی اکمال ایتمش صاییله بیلیر.

لسانمزه کیرن یکی کلملر اوچ نوعدر: (۱) اجنبی کلملر (۲) عربجه وعجمجه دن ابداع یاخود ترویج اولونان کلملر (۳) تورکجه ابداع یاخود ترویج اولونان کلملر.

برنجی نوع کلملرلسانمزه قاچاق صورتیله کیرییور. لسانی سلیقه مز بوکلملری لساندن طرد ایدرك برلرینه (اصطلاح) سه لر عربجه یاخود فارسیدن، (لغت) سه لر تورکجه دن مقابللر بولیور.

اصطلاحلرك مقابللرینی عربی یاخود فارسیدن یاپه رق اجنبی کلملری قبول ایتمه مك خاصه سی تورکجه یه منحصر دکلدر. بوتون اسلام لسانلری بوخصیصه ده مشترکدر. دینی تعبیرلرده ودیندن اشتقاق ایدن سائر علملره مخصوص اصطلاحلرده اساساً متحد اولان بولسانلر بووحدتی یکی اصطلاحلرده ده محافظه ایتمك مجبوریتنده در. چونکه، مثلا روسیه ده کی

TBMM KUTUPHANESI

تورکلر اصطلاحلرینی روسجه‌دن ، چینده‌کی تورکلر چینجه‌دن ، بز فرانسزجه‌دن آله‌جق اولورسه‌ق، تورکجه‌لرمز بری برندن اوزاقلاشیر حال بوکه عربجه وعجمجه‌دن یاخود تورکجه‌دن آلیرسه‌ق ، بالعکس یکدیکرینه یاقینلاشیر. خرستیان امتنك اصطلاحلری یونانجه ولاتینجه‌دن آلنمشدر . اسلام لسانلری بو اصطلاحلری عیناً استعاره ایتمکله عینی زمانده کندی امتلکنی غائب ایتمکدن‌ده قورقیور .

مع‌مافیه اسلام لسانلری اصطلاحلرینی عربی یاخود فارسیدن آلمقله امت وحدتنه عائد وظیفه‌لرینی ایفا ایتمش اولماز. بو اصطلاحلر هر لسانده باشقه جذرلردن تشکیل اولونورسه مطلوب اولان وحدت حاصل اولمایه‌جغی ایچون لسانك امتجیلکی اکسیك قالیر . بوندن طولایی‌درکه دیکر اسلام لسانلرینك قبول ایتمش اولدیغی یاخود قبول ایده‌بیله‌جکی تعبیرلری آرایوب بولمق صورتیله اصطلاح وضع ایتمه‌مز لازم کلیر . بو مقصدی تأمین ایچون اسلام امتنه منسوب هر لسانده اصطلاح وضعیله مشغول جمعیتلر تشکل ایتمه‌لی ، بو جمعیتلر معین زمانلرده اصطلاح قونغره‌لری صورتنده طوپلانمه‌لیدر .

اسلام لسانلرینك بوتون اصطلاحلری بو قونغره‌لر معرفتیله متحد بر صورتده تعین ایتدکدن صکره آرتق لسانمزه امت جهتنده‌کی اتساعی‌ده اکمال ایتمش یعنی اسلاملاشمش نظریله باقه‌بیلیرز .

لسانمز اسلام امتنك عمومی لسانی اولان بر اصطلاحلر قاموسنه مالك اولدقدن صکره عربی وفارسیدن‌ده اجتناب ایتمك مجبوریتنده‌در . چونکه تورکجه‌یه کیردن عربی ، فارسی کلمه‌لر اصطلاحلره منحصر دکلدر . برچوق لزومسز عربجه ، عجمجه لغتلرده دیلمزه کیرمشدر. حتی بو ایکی لسانك تورکجه‌یه تأثیری یالکز کلمه‌لر اعطاسندن‌ده عبارت دکلدر . عربی ، فارسی ترکیبلر ، اداتلرده تورکجه‌یه داخل اولمش ، تورك صرفنی بو ایکی لسانك صرف ونحو قاعده‌لریله بر خلیطه حالنه کتیرمشدر .

TBMM KUTUPHANESI

لسانمزی معنی اعتباریله معاصرلاشدرمق ، اصطلاح جهتیله اسلاملاشدرمق لازم اولدیغی کبی ، صرف ، نحو ، املا خصوصلرنده تورکلشدرمکده لابددر. تورکجه‌ده اصطلاحلرك غیری بوتون کلمه‌لر ممکنسه تورکجه اولمالی ، یاخود تورکجه‌لشمش بولونمالی . عربجه ، عجمجه ترکیبلر ، جمعلر ، اداتلر ، صیغه‌لر لسانمزدن چیقارلمالی ، (شعرای جدیده) دیه‌جکمزه (یکی شاعرلر) ، (ادبیات ترکیه) دیه‌جکمزه (تورك ادبیاتی) ، (طبیعت) یرینه (طبیعلك) ، (سربستی) یرینه (سربستلك) ، (موجز بر محرر) یرینه (ایجازجی بر محرر) ، (موجز بر افاده) یرینه (ایجازلی بر افاده) دیمه‌لی یز. مع مافیه، تورکجه‌لشدرمه‌یی لغتلره حصر ایتمك‌ده دوغرو دکلدر. ممکنسه، بوتون اصطلاحلری‌ده تورکجه کلمه‌لردن یاپمق داها ایيدر . فقط ممکن اولمادیغی تقدیرده ، اصطلاحلرمزك فرانسزجه یاخود روسجه اوله‌جغنه عربجه وعجمجه اولماسی داها خیرلیدر . هر حالده بوتون مسلمانلر آراسنده اولماسه بیله بوتون تورکلر آراسنده لغتلر کبی اصطلاحلرك‌ده مشترك اولمه‌سی ، یعنی بوتون تورکلرك مشترك بر ادبیات وعلم لساننه مالك اولمه‌سی الزمدر .

او حالده، لسانمزی تورکجه‌لشدیررکن تدریجاً بوتون صوی‌داشلرمزك آکلایه‌جغی عمومی بر تورکجه‌یه دوغرو کیتمك لازم کلدیکنی‌ده اونوتمامالی یز . فکرمزی خلاصه ایده‌لم :

(یکی مفهوملر) عصرك ، (اصطلاحلر) امتك ، (لغتلر) ملتك ناطقه‌سیدر.

تورکجه اجتماعی وجداننمزك بو اوچ صفحه‌سنه تاميله منطبق حساس بر آیینه اولمادقجه تشکل و تکمل ایتمش بر لسان صاییلماز .

TBMM KUTUPHANESI

— ٣ —

عنعنه وقاعده

اجتماعی حیاتمزك هانکی جهتنه باقسه‌ق ایکی مختلف جریانك چارپیشدیغنی کورورز . بونلردن بری جذریلك (رادیقاللك) ، دیکری محافظه‌کارلقدر . بر برینك تماميله ضدی صانیلان بوایکی جریان حقیقتده عینی اساسده برلشمشدر : قاعده‌جیلك .

محافظه‌کارلر موجود قاعده‌لری لایتغیر حقیقتلر صیره‌سنده کوره‌رك دکیشدیرلمه‌سنه کفر نظریله باقارلر . جذریلر معقول قاعده‌لری مطلق دستورلر عدادینه قویه‌رق قبول ایتمه‌ینلری مرتجعلکله اتهام ایدرلر . بوایکی صنفدن هیچ بریسی بواسکی، یاخود یکی قاعده‌لر نره‌دن چیقه‌رق نه یولده تکامل ایتدیکنی ، متعاقب زمانلرده متخالف محیطلره ناصل انطباق ایتدیکنی آرامغه لزوم کورمزلر . چونکه هرایکی طرفجه‌ده قاعده ، زمانلرك فوقنده ومحیطلرك خارجنده بر (قائم بنفسه) در . بو ، برجمعیتده حیاتی تکاملك موقت ودیکرلرینه متصل بر مرحله‌سی دکل ، زمان ومکاندن مجرد بر عالم اولان (نفس‌الامر) ده ثابت ومتعین ازلی برحقیقت ، ابدی بردستوردر .

قاعده‌لره متابعت تکرر ایده ایده اعتیادحالنه‌کچدیکی ایچون اختیارلر محافظه‌کار اولورلر . کنجلر سه مدنی احتشاملریله پارلاق کورونن مترقی ملتلرك ترقی ایتمه‌لرینك سببلرینی تطبیق ایتمکده اولدقلری قاعده‌لرك دوغرولغنه حمل ایتدکلری ایچون بونلری تقلیدا تمك هوسنه دوشرلر؛ بوندن‌دولایی کوکدن انقلابجیلر صیره‌سنه کچرلر .

آدی ایستر عادت ، ایستر موده اولسون ، ایستر آداب ، ایستر أتیکت نامی ویریلسین ، ایستر اعتقاد ، ایستر اجتهاد دینلسین ، فقه ماده‌لری یاخود حقوق دستورلری صورتنده تجلی ایتسین (قاعده) دائما عینی شیدر . تکاملك سورکسز ومتردد بروقفه‌سی‌عد اولونمایوب‌ده

TBMM KUTUPHANESI

جامدو ثابت بر(عین) عد اولوندیغی آنده، جانسز برقدید حالنی آلیر.
حیاتك اوزی یاراتیجی بر تکاملدر. تکاملسز موجودلر جمادلردن عبارتدر.
قاعده جیلر نتیجه‌یی سبب یرینه قویارلر. قاعده تکاملك موقت بر نتیجه‌سیدر.
اونلر بونی تکاملك سببی صانیرلر. سبب معلوم اولدیغی ایچون آرتق؛
تکاملك تاریخی تدقیقه لزوم کورمزلر.

بو ذهنیتده اولانلر قاعده‌یی مطلق بر حکمدار کبی تلقی ایتدکلری ایچون تطبیقاتدن بر فائده حاصل اولمادیغنی کورونجه بوتون مسؤلیتی زواللی قاعده‌یه یوکلتیرلر. درحال جذریلر سسلرینی یوکسلته‌رك محافظه کارلری صوصمغه مجبور ایدرلر. یاپیله‌جق ایش پك قولای: اسکی قاعده‌لری خلع ایدرك یرلرینه یکیلرینی اجلاس ایتمك.

فقط بونلرك حکمرانلغی‌ده چوق سورمز، چونکه تطبیقاتده ینه عکسیلکلر کورولمکه باشلار. بوکره اعتیادجیلر باشلرینی دوغرولتور. وتقلیدجیلری میداندن چکیلمکه دعوت ایدر.

ایشته بزده دائما بویله اولمشدر! تورکلکك ماضیسی تدقیق اولونسون: کوروله‌جکدر که بر برینه اتصالی اولمیان برچوق تاریخ دوره‌لری یاشامشز؛ مؤسسه‌لرمز مظفریت اغتناملریله آنی بر صورتده دولان، فقط منبعی ملی بر اقتصاددن آلمادیغی ایچون ینه آنی بر صورتده بوشالمغه محکوم اولان استیلا دولتلرینك خزینه‌لرینه بکزه‌مش، تکاملدن دوغمه مؤسسه‌لریمزی تاریخی اتصاللرینی تأمین ایده‌رك جانلی عنعنه‌لر حالنه صوقه‌جغمزه بونلری بر طرفه آتمرق هر اولکه‌دن(تاریخسز، عنعنه‌سز قاعده‌لر) صورتنده مؤسسه‌لر آلمشز.

انکلیزلر قاعده‌سز بر ملتدر، فقط تاریخی اتصاللری، تکاملی انعطافلری معلوم عنعنه‌لر اك زیاده انکلیزلرده کورولور. انکلیزلری ترقی ایتدیرن عنعنه‌جیلککدر.

TBMM KUTUPHANESI

بز تورکلر قاعده‌جی ، فقط عنعنه‌سز بر ملتز . تورکلکه واسلاملغه عائد عنعنه‌لرمزك تاریخی سلسله‌لرینی آرامادیغمز کبی عصرمزی تمیز ایدن ترقیلرك منبع و تکاملنی‌ده تدقیقه لزوم کورمه‌یز . بزم ایچون یالکز نتیجه‌لر لازم . تورکلك اسلاملق متوالی مدلر و جزرلردن صوکرا عملی واعتقادی قاعده‌لر صورتنده رسوبلر بیراقمش . اوروپا مدنیتی برچوق اعتلا وانقلابدن صوکرا بزه برطاقم علمی وعملی عمده‌لر صورتنده تجلی ایدییور .

برقسممز اورسوبلری استعمال ، دیکر طاقممز بوعمده‌لری اغتنام ایدرز . قاعده ایستر اعتیادی ، ایستر تقلیدی اولسون ابداع وترقیدن محرومدر . چونکه منفصل تقلیدلر هم امتزاج وترکب ایده‌مزلر ، هم‌ده ماضیلری یوقدر . هر بری مستقل ومطلق بر عالم اولان قاعده‌لر ـ اوتوردقلری یرلرده ـ اولدقلری کبی قالیرلر ؛ بر استقبال وجوده کتیره‌مزلر . عنعنه ایسه ابداع وترقی دیمکدر . چونکه عنعنه مختلف آنلری بربریله ذوبان ایتمش برماضی‌یه ، آرقه‌دن محرك برقوت کبی ایلری‌یه‌دوغرو ایتن تاریخی برجریانه مالکدرکه‌دائما یکی انکشافلر ، یکی انعطافلر تولید ایده‌بیلیر . عنعنه کندی باشنه ولود ومبدع اولمقله برابر اوکا آشیلانان یابانجی یکیلکلرده دامارلرنده‌کی حیات نسغندن فیض آله‌رق جانلانیر وعادی تقلیدده اولدیغی کبی چوروییوب‌دوشمز .

(برغسون) فردك روحنی خاطره‌لرینك مجموعندن ، جسدینی اعتیادلرینك مجموعندن عبارت کورییور . برملتك خاطره‌لری ، عنعنه‌لریدر اعتیادلری‌ایسه قاعده‌لریدر ، دیمك‌که برملتك عنعنه‌لر روحنی ، قاعده‌لر بدنی‌تشکیل ایدر . استنادنقطه‌سنی ، عنعنه‌جی برملت روحنده قاعده‌جی برملت کوکده‌سنده آرار . برنجیسی حیاتك معنالرینی ، ایکنجیسی لفظلرینی کوسترر . برنجیسی تاریخی برحریت ، ایکنجیسی جغرافی براسارت‌ایچنده یاشار . بالقان‌حربنده بولغارلرله اولان چارپیشمه‌لرمزده

TBMM KUTUPHANESI

اونلر آتشلی عنعنه‌لرندن، بزبارد قاعده‌لرمزدن ملهم اوله‌رق بزی برمزه صالدیریبوردق . نتیجه تاریخك جغرافیایه غلبه‌سی اولدی .

او حالده، شیمدی یه قدر یورودیکمز محافظه‌کارلق و تجدد یوللرینك ایکیسی‌ده چیقماز ایمش . یکی حیات بونلرك ایکیسندن‌ده صاقنمق کرك . اولا تورکلکه مخصوص مؤسسه‌لرمزك عنعنه‌لرینی ، تکامل تاریخلرینی تدقیق ایتمه‌لی یز. تورك ادبیاتی نه عاشق پاشا ایله، نه‌ده نوائی ایله باشلار . ادبیاتمزك منبعلرینی برطرفدن طاش محکوکه‌لرده، جیران دریلرنده، دیکر طرفدن ده خلقك قوشمه‌لرنده، ماصاللرنده، دستانلرنده آرامالی یز . ملی وزنمز پارماق اصولیدر. ملی دیلمز یالکز تورك صرفنه تابع اولاندر . ملی ادبیاتمز موضوعلرینی ، استعاره زمینلرینی تورك حیاتندن ، تورك اجتماعی تشکیلاتندن ، تورك اساطیرندن ، تورك منقبه‌لرندن آلمالی . لسانمزدن یابانجی ترکیبلری ، شعرمزدن یابانجی وزنلری ، ادبیاتمزدن یابانجی تلمیحلری آتمالی یز . لسان وادبیاتمزه عنعنه‌سنك مبدئندن باشلارسه‌ق اوغرادقلری موقت استیلالرك عارضی ومرضی دوره‌لر اولدیغنی اکلایه‌جغز. تورك حقوقنك تاریخنی توره‌لرك، یاسالرك ، توزوکلرك تدقیقیله دیرلتمه‌لی یز . تورك معماریسی، تورك رساملغی امت دورینك بنالرنده و یازیلرنده آرانسه بیله ، تورك موسیقیسی‌ده ملی شعر وادبیاتمز کبی خلقك شفاهی عنعنه‌لرنده تحری ایدیلمه‌لیدر .

تورکلکك کله‌لرده ، مثللرده ، ماصاللرده ، دستانلرده ایزلری قالمش بر ملی مفکوره‌سی واردرکه بونی بوداغنیق انقاض آره‌سنده بولوب چیقارمق، وبونده مندمج اولان قومی (مابعدالتاریخ)ی کشف ایتمك الك بویوك وظیفه‌مزدر .

ثانیاً اسلاملغه عائد مؤسسه‌لرمزك عنعنه‌لرینی ، تاریخنی تفحص ایتملی یز. کلامك، تصوفك، فقهك تاریخلرینی بیلمه‌لی یز. بومؤسسه‌لرك

TBMM KUTUPHANESI

ناصل تکامل ایتدیکی ، مختلف محیط وزمانلرده نه یولده انطباق ایله‌دیکی معلوم اولورسه بوعصرده هانکی ترقیلری قبول ایده‌جکی واستقبالده نه‌شکلده برتکامل تعقیب ایله‌یه‌جکی‌ده آکلاشیله‌بیلیر .

عنعنه بر مؤسسه‌نك مختلف زمانلرده‌کی شکللری آره‌سنده اتصال وآهنك تأسیس ایتمکله قالماز . بوتون مؤسسه‌لرك عینی اصلدن نه صورتله اشتقاق ایتدیکنی‌ده کوسترەرك هپسنی بربرینه ربط ایدر .

دورقایمه کوره ، اخلاق ، حقوق ، سیاسیات ، منطق ، بدیعیات ، اقتصادیات کبی مؤسسه‌لرك جمله‌سی (دین) دن مشتقدر . بودالّلر کوکلرینی دینی بر منبعدن بولمغله زنده برفیضه ، فیاض برزنده‌لکه مظهر اولورلر .

عنعنه اتصال وآهنکی منتضی اولدیغی‌ایچون تورکك مابعدالتاریخی دینك بو مابعدالطبیعه‌سنه ربط ایده‌رك بر « اسلام - تورك » تاریخ فلسفه‌سی‌ده وجوده کتیریله‌بیلیر .

ثالثاً عصرك آلیات وفنوندن ، اصولیات وفلسفه‌سندن استفاده ایده‌بیلمك‌ایچون بونلرك‌ده تکامل تاریخلرینی ، زمانی واجتماعی انطباقلرینی تحری ایتمه‌لی‌یز .

مدنیت تاریخی بزه کوستریورکه برمملکتده صنایع ترقی‌یه‌باشلایجه فنلرده انکشاف ایدییور .

فنلر صنایعدن دوغار ، صنایعی سوق وادارەیه اوغراشیر . بزده فن تحصیلی برواسطه دکل ، برغایه‌در . حال بوکه بزم متفننلرمز یالکز فندن بحث ایتمه‌یی بیلیرلر ، فنك تطبیقاتیله‌اوغراشمه‌یه‌اقتدارلری یوقدر . اوحالده‌بزده حقیقی معناسیله نه‌فن ، نه‌ده متفنن واردر . فنلر آلیاتدن دوغدیغی کبی فلسفه‌ده اصولدن تولد ایدر .

فیلسوفلر باشقه‌لرینك بولدیغی حقیقتلری ترکیب وتنسیق ایدنلر دکلدر . کرچکدن فیلسوف اولانلر حقیقتك تحریسی اصولنی بیلنلر وبونی بالذات تطبیق ایده‌بیلنلردر .

TBMM KUTUPHANESI

بوكون فلسفه كشف اولنمش برسورو معلوماتك مجموعى صورتنده تلقى اولونه ماز. فلسفه بو معلوماتى لاينقطع كشف واصلاح ايدن اصوللردن عبارتدر. ينه آكلاشيليوركه بزده حقيقى معناسيله نه فلسفه، نه ده فيلسوف واردر.

اوحالده برطرفدن تاريخلى وعنعنه لى برملت حالنه كيرمكه، ديكر طرفدن ده بالفعل صنايعه استناد ايدن فنلر ابداع ايتمكه، اصوللردن على الدوام فيض آلان فلسفه لر ياراتمغه چالشمه لى يز.

عصرك فنون وفلسفه سنى، فنيات واصولياتى ملى ودينى عنعنه لرمزه ايضاح ايتديكمز صورتده آشيلار ومزج ايدرسه ك معاصر براسلام ـ تورك مدنيتى حاصل اوله جقدر. وايشته خلق روحنك « قيزيل الما » ديه آراديغى بوموعود وطنه واصل اولديغمز زماندركه حقيقى معناسيله حرثاً حر ومدنيةً مستقل اوله جغز.

— ٤ —

حرث زمره سى ، مدنيت زمره سى

اجتماعيات متحريلرينك برى برينه مخالف نتيجه لره واصل اولمه سنك سببى اجتماعى حياتى بعضيلرينك (حرث زمره سنده)، ديكر قسمنك (مدنيت زمره سنده) آرامه لريدر. بونظر تخالفى ابتدا اجتماعى حادثه لرك تعريفنده تجلى ايتمشدر. (تارد) اجتماعى حادثه لرى « تقليد واسطه سيله عموميلشمش فردى ابداعلر » ديه تعريف ايدييوردى. (دورقايم) « برحادثه تقليد واسطه سيله عموميلشديكى ايچون اجتماعى حادثه اولماز، بلكه اساساً اجتماعى حادثه اولديغى ايچوندركه تقليد واسطه سيله عموميلشير. » ديه رك (تارد) ه مقابله ايدييوردى.

(دورقايم) ه كوره فردى حادثه لر « آجيمق ، صوصامق ،

TBMM KUTUPHANESI

اویومق » کبی کندینی فردی روحلره صرف داخلی بر تضییقله عرض ایدەن احتیاجلردر . اجتماعی حادثەلرسه « دینی اعتقادلر ، اخلاقی وظیفەلر ، حقوقی قاعدەلر، سیاسی واجتماعی مفکورەلر » کبی کندینی فردی روحلره صرف خارجی بر تضییقله عرض ایدەن مفهوملردر .

بوتعریفلر کوستریورکه اجتماعی حیاتی (دورقایم) حرث زمرەلرنده ، (تارد) مدنیت زمرەلرنده آرامشدر. دقت ایدیلیرسه آکلاشیلیرکه فردی حادثەلر نامی ویریلن کرك یوقاریده ذکری کچن احتیاجلر وکرك کورمك ، ایشیتمك ، قوقلامق ، طاتمق ودویمق کبی احتساسلر (Sensation) حیاتی ونوعی حادثەلردر . بونلره فردی حادثەلر دیمك دوغرو دکلدر . بونلرك خارجنده قالوب ده « اجتماعی حادثەلر » نامنی آلان مفهوملره کلنجه بونلرده ، نفسی وشیئی مفهوملر دیه ایکی یه تفریق اولونه بیلیر.

نفسی برماهیتی حائز اولان اعتقادلر ، اخلاقی وظیفەلر ، بدیعی شکللر وعلی العموم مفکورەلر برحرث زمرەسنك تلقیلریدر . شیئی برماهیتی حائز اولان علمی حقیقتلر، صحی، اقتصادی وعمرانی قاعدەلر، زراعی و تجاری آلیاتلر وعلی العموم ریاضی ومنطقی مفهوملر برمدنیت زمرەسنك تلقیلریدر . حرثی زمرەیه عائد تصورلرك فردی روحلره اجرا ایتدیکی خارجی تضییقه (مؤیدیت (Sanction)، مدنیت زمرەسنه عائد مفهوملرك تابع اولدیغی خارجی مطابقته (شیئیت Objectivité) دینیلیر.

حفظ الصحه قاعدەلرینه رعایت ایتمدیکمز زمان خسته اولورز ؛ بوخستەلق حیات قانونلرینه اطاعت ایتمەیشمزك طبیعی برنتیجەسیدر.

اقتصاد قاعدەلرینی اهمال ایتدیکمز وقت مضایقەیه دوچاراولورز ؛ بونتیجه‌ده‌اقتصاد قانونلرینه رعایتسزلکمزك ضروری برعاقبتندن عبارتدر.

دینی، اخلاقی، مفکوروی وبدیعی قاعدەلره رعایت کوسترمدیکمز تقدیرده وجدان محکمەلرینك ، یاخود محکمه وجدانلرینك بزه توجیه

TBMM KUTUPHANESI

ایده‌جکی معنوی ، یاخود عمومی ذوقك حقمزده (خنده) صورتنده تطبیق ایده‌جکی جزالر بو اطاعتسزلکمزك طبیعی وضروری برنتیجه‌سی دکلدر . بوجزالا ئمه‌لر ذکر اولونان قاعده‌لرك حرث زمره‌سنك وجداننده «قیمتلی» طائفه‌سنك، بناءً علیه «مؤید» اوله‌سنك نتیجه‌سیدر.

حرث حادثه‌لری فردده « انشائی مفهوملری یعنی قیمتلری تقدیر وتصنیف خدمتیله مکلف اولان » وجدان [۱] ملکه‌سنی مدنیت حادثه‌لری ایسه « اخباری مفهوملری ، یعنی حقیقتلری تحلیل وترکیب ایشنه مأمور اولان » عقل ملکه‌سنی حصوله کتیرمشدر .

« حرث ایچنده فرد » اجتماعی بر وجدانك اراده‌لرینی کندینه قیمتلی مفکوره‌لر عد ایدوب اونلری دستورالعمل اتخاذ ایتمکه، « مدنیت ایچنده فرد » اجتماعی برعقلك منطقی چره‌چیوه‌لری دائره‌سنده دوشونمکه مجبوردر .

برمدنیتك علمی مفهوملری ، فنی آلیاتلری، اقتصادی محصوللری تقلید و مبادله طریقیله بر خلقدن دیکر خلقه کچر وبر مدنیت زمره‌سی ابتدا محلی بر ماهیتده تجلی ایده‌رك تدریجاً اولکه‌لری ، قطعه‌لری ونهایت بوتون انسانیتی آغوشنه آلیر . آنجق بوخصوصده درکه کرك (تارد) وکرك «تاریخی ماده‌جیلك» طرفلیسی اولان (قارل مارقس) و (ادمون دهمولن) کبی اجتماعیاتجیلر حقلیدرلر . انسانیت یالکز فردلردن مرکب برمدنیت زمره‌سی اولسه‌یدی ، حادثه‌لرك عمومیلشمه‌سنی یالکز « تقلید » ه عطف ایتمك ، اجتماعی حیاتده یالکز «آلیات »ه قیمت ویرمك بالکه دوغرو اوله‌بیلیردی . حال بوکه انسانیت مستقل فردلردن مرکب برمدنیت زمره‌سی دکلدر : فردلر «عائله» ، « سمیه Clan » ، « ناحیه Commune » ، « اوجاق Corporation » ،

---

[۱] فرانسزجه Conscience کله‌سی روحیاتده واجتماعیاتده باشقه باشقه معنالره دلالت ایدر. بز بوکله‌نك روحیاتده‌کی معناسنی افاده ایتمك اوزره «شعور» لفظنی اجتماعیاتده‌کی مدلولنی افاده ایچونده «وجدان» تعبیرینی قبول ایدییورز .

TBMM KUTUPHANESI

« صنف » ، « جماعت دینیه Communauté religieuse » ، « قوم » ، «امت» ، «دولت» کبی متعدد حرث زمره‌لری ایچنده « فانی فی الناس » اولمشلردر .

مادیاته تشبیه جائزسه دیه‌بیلیرزکه اجتماعی جزء فردلرك تجمعی یالکز حکمی بر اختلاط صورتنده اولمامش ، کیمیوی امتزاجلر بوجزء فردلری مرکب ذره‌لرده اقنا ایده‌رك میدانده یالکز بوذره‌لرله بونلرك اختلاط حالی قالمشدر . ناصل که حیاتی حجره‌لرده ـ « مونر » لر مستثنا اولمق اوزره ـ مختلف شکل و کیفیتده عضویتلر تشکیل ایتمشلر وموجودیتلرینی بو اجتماعی موجودیتلره تابع ایله‌مشلردر .

اجتماعی امتزاجلر ، یاخود تعضیلر فردلرك سربستجه اختلاطنه مانع اولدیغی ایچون مدنیت زمره‌سی حیاتنك استلزام ایتدیکی تقلید ومبادله ، عارضه‌سز برصورتده جریان ایده‌مز .

دولتلر داخلی صنایعلرینی حمایه ایچون یوکسك کمرك رسمی وضع ایده‌رك اقتصادی مبادله‌نك سربستیسنه مانع اولورلر . قوملر ، ملی لسانلرینك صفوتنی محافظه ایچون یابانجی کلمه‌لری دیللرینه صوقامغه ، ادبیاتلرینی ملیلشدیرمك ایچون جهانشمول بر ماهیتی حائز اولان « قلاسیق » ادبیاتی ترك ایده‌رك موضوع واساسلرینی خلق ادبیاتندن آلمغه چالیشیرلر . امتلر بین الملل حقوق واخلاقه دینلرینی تمل اتخاذ ایده‌رك ـ اوروپانك دائما وبالخاصه بالقان محاربه‌سنده یاپدیغی کبی ـ انسانلغه عائد قدسیت ومصونیتی یالکز دینداشلرینه حصر ایدرلر . عائله ، « زوجیت ، بابالق ، آنالق ، اولادلق کبی » خصوصی رابطه‌لر تولید ایده‌رك معاشرت وملکیتجه خارجه قارشی متحد برهیئت میدانه کتیریر . عشیرت برچوبانلر قافله‌سنی ، ناحیه برکوی یاخود برقصبه‌یی ، اوجاق برحرفتك منسوبلرینی ، قورپوراسیون برمسلکك فردلرینی ، جماعت برموقعده‌کی مذهبداشلری یابانجیلره قارشی یکوجود برعائله حالنه قویار .

TBMM KUTUPHANESI

فرد شو زمره‌لردن هر برینك كندینه مخصوص وجدانندن ملهم
اولدیغی حالده‌در كه مدنیت زمره‌سنك ایچنده یاشار . (دورقایم) اجتماعی
وجودك طبیعی مفصلیتلری اولان زمره‌لری نظره آلدیغی ایچوندر كه اك
نافذ نظرلی بر اجتماعیاتجی طانیمشدر . حرثی ماهیتده اولان زمره
وجدانلری جمعیته خاص اولان عقل و منطقله دائمی بر مجادله حالنده‌در .
فرد بعضاً وجدانه فضله اسیر اولدیغی ایچون معقول دوشونه‌مز ، بعض
كره‌ده عقلنه فضله بر صلاحیت ویردیكی ایچون وجداننك دویغولرینی
بوغار . وجدان ایله عقل ، یاخود حرث ایله مدنیت آره‌سنده‌كی بو مخاصمه
اجتنابی قابل اولمیان بر ضرورت دكلدر . چونكه وجداننك خدمتی اجتماعی
بر اعجازه (prestige) مالك اولان قیمتلری تقدیر ، عقلك مأموریتی شیئی
حقیقتلری تنصیصدر . برنجیسی بزه « نیچون یاشامه‌لی ؟» سؤالنه « مفكوره
ایچون » جوابنی ویرر ، ایكنجیسی « ناصل یاشامه‌لی ؟» سؤالنه « معقول
بر صورتده » دیه مقابله ایدر . برنجیسی انشائی حكملریله اراده‌مزی ،
ایكنجیسی اخباری حكملریله مدبره‌مزی سوق واداره ایدر. خلاصه
برنجیسی بزه غایه‌لری ، ایكنجیسی واسطه‌لری كوستر‌ر .

(ادمون ده‌مولن)ه كوره تربیه وسیاستك هدفی حرثجی فردلری
مدنیتجی فردلره قلب ایتمكدر دیه بیلیرز؛ چونكه، آنغلو ساقسونلرك تفوقنی
انفرادجی «بزم اصطلاحمزجه مدنیتجی» اولمه‌لرینه ، شرق ملتلرینك تدنیسنی
تجمعجی « بزم اصطلاحمزجه حرثجی » اولمه‌لرینه عطف ایدیور . ملتلرك
ترقی وتدنیسنی بویله برتك سببه اسناد ایتمك علمی بر حركت دكلدر .

بوندن باشقه آنغلو ساقسونلرك تجمعجی اولمیوب ده انفرادجی اولدقلری
حقنده‌كی ادعاده دوغرو دكلدر. واقعا آنغلو ساقسونلر، بزم كبی دولتجی
دكلدرلر ،فقط حرثی زمره یالكز دولتدن عبارتمیدر ؟

انكلتره‌ده حرثی بر زمره ماهیتنی حائز اولان محلی اداره‌لرك، ملی
مذهب تشكیلاتنك ، صنف تشكیلاتنك ، زادكان تشكیلاتنك نفوذ

TBMM KUTUPHANESI

وقوتی هر یردن زیاده‌در . آنغلو ساقسونلرك عرقجی اوللری‌ده حرثجی اولدقلرینه بردلیلدر . شو قدر وارکه اوراده حرث حیاتی بو قوت و صلابتیله برابر مدنیت حیاتنك انکشافنه مانع اولمامشدر .

حرثله مدنیت آراسنده غیر طبیعی بر مجادله واقع اوله بیلدیکی کبی بر حرث زمره‌سی داخلنده‌کی مختلف تالی زمره‌لرك وجدانلری آراسنده‌ده مرضی مباینتلر تحدث ایده‌بیلیر . مثلا بعض کره عائله عصبیتی ، مفرط بر شکل آله‌رق ملی عصبیتی ضعیفلاتیر . بعض کره دینی حمیت ، قومی حمیتی نفی ایده‌جك برشکل آلیر . بعضاً ملیت حسی ، مشترك وطن و دولت دویغولرینی ابطاله چالیشیر . آوروپاده صنف عصبیتی وطن دوشمانلغی ، عسکر دوشمانلغی کبی مرضی نتیجه‌لر تولید ایدیور .

اجتماعی زمره‌لر آره‌سنده‌کی طبیعی سلسلهٔ مراتبی بوله‌رق بو غیر طبیعی حرب حالنی صلح وضعیتنه قلب ایتمك اجتماعیات علمنك وظیفه‌سیدر .

مثلا ایجاب ایتدیکی زمان عائله کندینی حرفت اوجاغنه ، اوجاق کندینی دولته فدا ایتملی ، کرك بونلر و کرك عائله و دولت دینی و لسانی زمره‌لره قیمت ویرملی ، بوتون اجتماعی زمره‌لره قیمتجه فائق اولماسی لازم کلن « ملت »ك لسانی زمره‌دن ، بین‌المللیتك‌ده ، مدنی زمره‌دن عبارت اولدیغی نظره آلینمالی . شوراسی‌ده نظره آلینمالیدرکه مدنیت زمره‌سی بر « چارشی خلقی » صورتنده باشلار . چارشیده ترزی ، قوندوره‌جی ، اکمکجی ، تو حافیه‌جی کبی حرفتجیلر یالکز کندی منفعتلری ایچون چالیشیرلر . فقط بونلرك کندی منفعتلرینه چالیشمه‌لرندن عمومی منفعت حصوله کلیر . بونك کبی بر مدنیت زمره‌سی داخلنده مختلف ملتلرك هر برینی اوریژینال بر حرث یایمق اوزره آرالرنده ایش بولومی یاپمشلردر . فردی قابلیتلرك اختلافندن محلی ایش بولومی حصوله کلدیکی کبی ملتلره عائد استعدادلرك تباینندن‌ده ملتلر آره‌سنده حرث بولومی حصوله کلیر .

TBMM KUTUPHANESI

ابتدا بری برینه یاقین اولان خلقلر تجاری ، فکری و آلی مناسبته کیرر، صوکرا بومناسبت دائره‌سی کیتدکجه کنیشله‌ر. تاقرون اولاده آق‌دکز حوضه‌سی ملتلرینك بری بریله آلیش ویریش یاپمقده، بری برندن معلومات وآلیات اقتبـاس ایتمکده اولدیغنی کورورز . امید بورونونك کشفی ، آمریقانك اسکی دنیـاجه طانمه‌سی ، طباعتك ایجادی ، سویش قنالنك آچیلماسی ، دمیر یوللرك ، تلغراف وپوسته‌لرك تأسیسی ملتلر آراسنده‌کی مناسبتلری آرتیرمش وکیتدکجه جهان شمول برشکل ویرمشدر . حرثی زمره‌لر ابتدا کندیلرینی برده‌نك طورونلری عد ایده‌ن برسمیه حالنده باشلار . اوحالده ایلك حرث زمره‌سی دینی ولسانی‌در . بوعاقله بدایتده صرف دینی برحیات یاشادیغی ایچون دینی برزمره حالنده‌در . بوتون سـائر زمره أنموذجلریـــنك رشیملرینی مشیمه‌سنده طاشییان بودینی زمره‌دن متوالیاً عائله، قبیله ، عشیرت ، کوی ، قصبه، صنف ، اوجاق، جماعت ، ناحیه ونهایت قوم ، امت ، دولت اشتقاقه باشـلار . اوحالده مدنیت زمره‌سنك تابع اولدیغی اجتماعی قانون کیتدکجه دائره‌سنك توسع ایتمه‌سی ، حرث زمره‌سنك تابع اولدیغی قانون ایسه غیر متمیز وکثیر الوظائف برحالده باشلایه‌رق کیتدکجه هروظیفه ایچون خصوصی زمره‌لره آیریلمق صورتیله ابتدائی زمره‌سنك تفرع وتنوع أیله‌مسیدر .

بوتفصیلاتدن آکلاشیلیورکه معاصرلاشمق تعبیرینـك معناسی ، عصری اولان مدنیت زمره‌ســنك کیتدکجه تکمل ایده‌ن علم ومعرفتده هیچ برملتدن کیری قالمایه‌جق صورتده فائق برموقع احراز ایتمکدر. مدنیت زمره‌سی ایچنده مشترك برانسان حیاتی یاشـامق هیچ بروقت نه‌عائله ودولت حیاتلرینك خصوصیتنه ، نه‌ده ملت وامتك تضمن ایتدیکی حرثی تساندلره منافی دکلدر .

بز تورکلر ، عصری مدنیتك عقل وعلمیله مجهز اولدیغمز حالده بر «تورك ـ اسلام» حرثی ابداع ایتمکه چالیشمالی‌یز .

TBMM KUTUPHANESI

وقتيله مختلف قوملره منسوب مأمورتحيلرك بر اقبال كعبه‌سی اولان بيزانسده قوزموپوليت برصنف تشكل ايتمشدی .

بوطائفه كندی كنديته برعنوان آرامش ، نهايت (شهری) تعبيرنده قرارقيلمشدی . (شهری) نك مليتی يوقدی .

سرورينك رفيع آمدی‌يه خطاب ايتديكی (من وبو هردونه شهريم كه من ترك وتوكرد) مصراعندنده آكلاشيلديغی وجهله (شهری) نه تورك ، نه كرد ، نه عرب ، نه آرناووددی : بوتون مليتلره دوشمان برهيئت . بوهيئت عربی بكنمز ، كردی استخفاف ايدر ، لازه اكلنير ، توركی تحقير ايدردی .

احمدوفيق پاشانك (منتخبات ضروب امثال) نی آچارسه كز بوقومی اسملر حذاسنده برطاقم مناسبتسز توصيفلر كورورسكز . شهريلردن صادر اولان بومثللر صاحبارينك روحيتنه اك واضح وثيقه‌لردر . بونلردن يالكز توركلره عائد اولانلری نقل ايدييورم :

« ترك آتنه بيننجه بك اولدم صانور . »

« ترك اولانه شهر ايچی زندان اولور . »

« ترك بوهپوهی مجم ۳۰۲ سور . »

« ترك آپتی اودنجدر . »

« ترك دانشمند اولور ادم اولمز . »

« ترك نه بيلور بيرامی لاقلاق ايچر آيرانی . »

« ترك وطوسون چونكه طوغدی انادن ، اوكوت الدی اشك ايله‌طانه‌دن . »

« تركك عقلی صكره‌دن كلور . »

« ترك درنكی اولمز . »

« تركه بكلك ويرمشلر ابتدا باباسنی اولدرمش . »

TBMM KUTUPHANESI

بوشهریلرك تاریخ کتابلرنده قوم اسملری دائما (اتراك بی ادراك)
(اکراد بدنهاد) کبی تحقیرلی شکللرده یازیلیردی . بو حال ملیت حسنك
دویولمادیغی زمانلرده اوقادار دقتی جلب ایتمیوردی . فقط صوك
عصرده ملیت دویغوسی بویوك بر نفوذ قازاندقدن صوکره تورکك
غیری اولان قوملر بو حقارتلره تحمل ایده مه مکه باشلادیلر .

برطرفدن خرستیان قوملر مختاریت داعیه سنی تعقیب ایدرکن دیکر
جهتدن ده اسلام قوملر ملیتیله افتخار ایتمکه ، قومنك علیهنده
سوز سویلتمه مکه قویولویورلردی .

ملیت فکرینی اسلام عالمنه ایلك ادخال ایدنلر عربلرله آرناوودلردر .

مصرده « عبدالله ندیم » عرب ملیتنی ، استانبولده « نعیم بك
فراشه ری » آرناوود ملیتنی دیرلتمکه ، چالیشیورلردی . برمفکورنك
قوتلنمه سی ایچون ایکی حسك یاردیمنه احتیاج واردر . بونلردن بریسی
(ملی محبت) درکه ملی مفخرتلرله خلق عنعنه لرندن دوغار . ایکنجیسی
(ملی کین) درکه هرهانکی براستبداده قارشی غیظ وعداوت اویاندرمقله حاصل اولور .

عبدالله ندیمله نعیم بکك هرایکیسی ده بو ملی کینی اویاندرمق ایچون
« تورك دوشمانلغی » نی تعمیمه لزوم کورمشلردی . اعرابی پاشانك
مرشدی اولان عبدالله ندیمك عمده لرندن بری « اترکوا الترك ! »
خطابی ایدی . نعیم بکك تلقیناتی مملکتمزده جریان ایتدیکی ایچون
بونك شکلندن هپمزك آز چوق معلوماتمز واردر .

بوندن اون یدی اون سکز سنه اول برمکتبه کیرمك اوزره
ایلك دفعه اوله رق استانبوله کلمشدم . بالآخره سیاست عالمنده معروف
برسیما صیره سنه کچن بر آرناوود دوقتور بکا شو سوزلری سویله مشدی :

« بز آرناوودلر استبدادی ییقمق ایچون تورکلره یاردیمه حاضرز .
فقط بیلملیسکز که بزم نظرمزده بر عبدالحمید استبدادی یوق ، بر

TBMM KUTUPHANESI

تورك استبدادی واردر ، بو کونکی ادارەدن مسؤل اولان دوغرودن دوغرویه تورکلردر . اگر بو ظالم حکومته نهایت ویرمزسه‌کز بز تفنکلرمزی سزی تمثیل ایدەن شخصه دکیل ، بالذات سزك کوکسکزه چویره‌جکز . »

اوزماندنبری دقت ایتدم : آرناوود کنجلری تورکلرك ترقی‌یه مستعد اولمادیغنه ، تورکلرله حیات اورتاقلغی ایدرلرسه کندیلرینك‌ده مضمحل اوله‌جغنه دائر منطقلر یوروته‌رك ملیت حسنی نفخ ایدییورلر-دی . بوتلقینلری یالکز آرناوود کنجلرینه محصور دکیلدی . عرب و کرد کنجلرینه‌ده بو دوشونجه‌یی تلقینه چالیشیورلر ، حتی تورکلرك جبلتسز وباربار اولدیغنه تورکلری بیله ایناندیرمغه غیرت ایدییورلردی . اووقت ذاتاً تورك عنوانی قبول ایدن برفرد یوق کبیدی .

استانبوللیلر کندیلرینه « شهری » نامنی ویرییور ، طشره‌لیلره ایسه جغرافی قرابتنه کوره آرناوود ، عرب ، کرد ، لازدییورلردی . روم ایلی اهالیسی عمومیتله آرناووددی ، قره‌دکیز ساحلی یالکز لازلرله ، شرقی آناطولی یالکز کردلرله مسکوندی . بویله برجغرافی قومیت عنوانی بولامیانلرده ، مفاخرینی داها پارلاق کوردیکی قوملردن برینه کوکللی یازیلیوردی . بوصورتله اصلاً تورك اولان برچوق کنجلر آرناوودلقله ، عربلقله ، یاخود کردلکله افتخار ایدییورلردی . تورکلکله مباهات ایدن تك برفرد یوقدی . « تورك » کلمه‌سنی عیبلی عنوانلر کبی کیمسه اوزرینه آلمیوردی . (تورك) شرقی آناطولیده (قیزیلباش) ، استانبولده (قابا و کویلو) معنالرینه ایدی . نعیم بکك اڭ حرارتلی آرقداشلرندن ایکیسی نسباً تورك‌اوغلی تورکدی . بونلرك تلقینیله تورك اولدقلرینه اصلا شبهه اولمایان بعض دیاربکرلی وخرپوتلی دوقتورلرده کندیلرینی کرد صانیورلردی .

TBMM KUTUPHANESI

تاریخده بو آجیقلی حاله بر ایکنجی مثال کوستریله‌مز : خارجده آوروپا تورکیاده‌کی رذالتلردن دولایی یالکز تورکلری اتهام ایدییور، داخلده مسلم وغیر مسلم بوتون قوملر سرایك استبدادندن، مأمورلرك ظلمندن ، حکومتك یولسزلغندن آنجق تورك قومنی مسئول طانیور-دی . حالبوکه تورك قومی « بن واریم » دیمیوردی . اورته‌ده توجیه اولونان بر مسئولیت یوکی واردی‌که اونی قبول ایدن بر اوموزیوقدی. تورکلر ملی بر وظیفه درعهده ایتمه‌مش کندی باشنه فردلردن عبارتدی . ملی بر وجدانه ، ملی بر مفکوره‌یه مالك اولمایان بر کتله‌دن اخلاق ، حمیت ، فداکارلق بکله‌مك عبثدر . ایشته فطرةً غایت نجیب اولان تورکلرك اجتماعاً بودرجه تردی ایتملری آنجق « کندینی طانیمامق » و « ملی مسئولیتنی بیلمه‌مك » خطالرندن ایلری کلیوردی.

أوت ! آوروپا حقلی ایدی . عبدالحمید حکومتنك ظلملرندن حساب ویرمکه بورجلو اولان تورکاردی . مشروطیتدن صوکره‌ده هرهانکی فرقه اقتدارده بولونورسه بولونسون فعللرندن تورکلر مسئولدی . چونکه بوحاللرك نتیجه‌سندن اونلر متضرر اوله‌جقدی . آرناوودلر عصیان ایتدکلری زمان فرقه فرقی آرامقسزین بوتون تورك مأمورلری قوغدیلر ، أله کچیردکلری تورك ضابط ونفرلری اولدوردیلر .

تنظیماتجیلر تورکلکك یوزینه آلداتیجی برنقاب چکمك ایسته‌مشدی ملی بر تورك لسانی یوقدی ؛ بین العناصر مشترك بر عثمانلیجه واردی . بوتون عنصرلر قاینـاشمش یکی بر قومی انموذج ، تاریخی بر عرق ، بر عثمانلی ملتی حصوله کلمشدی . بو ملتك خصوصی بر دیلی اولدیغی کیبی کندینه مخصوص بر تاریخی‌ده واردی .

بویالانه هیچ بر عنصر ایناتمادی. هرقوم مکتبلرنده چوجوقلرینه کندی تاریخنی اوقوتدی ، کندی لسانی اوکرتدی .

TBMM KUTUPHANESI

مشروطیتدن صوڭره بو تقابه داها زیاده اهمیت ویریلنجه عنصرلر «بزی ، تورکلشدیرمك ایستیورسیکز !» دیه فریاد ایتمکه باشلادیلر. حقیقةً بو عثمانلیلاشدیرمق سیاستی تورکلشدیرمك ایچون کیزلی بر واسطه‌دن عبارتدی. عثمانلیلقدن مقصد «دولت» ایسه ذاتاً هر عثمانلی تبعه‌سی بو دولتك بر فردی ایدی. یوق، بوندن مقصد لسانی «عثمانلیجه» اولان بریکی «ملت» یاراتمق ایدیسه عثمانلیجه تورکجه‌دن باشقه برشی اولمادیغی ایچون بو یکی ملت باشقه نام آلتنده بر تورك ملتی اولاجقدی. بونی عنصرلر پك ای آڭلادیلر؛ وملیتلرینی مدافعه ایچون مادی ومعنوی تشکیلاتلرینه داها زیاده قوت وانتظام ویردیلر.

بو تنظیمات طوزاغنه دوشن یالڭز تورکلر اولدی. تورکلر لسانلرینك حقیقةً «اوچ دیلدن مرکب عثمانلیجه» اولدیغنه ایناننه‌رق خلق لغتیله سویله‌مکی ویازمغی بر ارتجاع تلقی ایتدیلر. تنظیمات روحی مشروطیتله خلقه قوللانمغه حاضرلاتمادیغی بر حاکمیتی ویردیکی حالده پك اعلا قوللاندیغی لسانی ویرمیوردی. ملیتندن، ملی تاریخندن بحث ایتمکه طبیعی هیچ تحمل ایده‌میه جکدی.

تورك کنجلکی بر طرفدن لسان وادبیات ساده‌لشمزسه، ملی بر مفکوره روحلرده وجود فدا کارلق اویاندیرمازسه، ملی بر اقتصاد حیات مجادله‌سنده اصطفایی تأمین ایتمزسه تورکلکك وعینی زمانده عثمانلیلق واسلاملغك محو اوله‌جغنی آڭلادی. دیکر طرفدن بو یالانجی نقابی آتمادقجه هیچ بر عنصری روحنك صمیمیتنه ایناندیره‌میه‌جغنی وبناءً علیه عنصرلرك ائتلافی غایه‌سنك قطعیاً تأمین ایدیله‌میه‌جکنی کوردی. بونلردن باشقه بوتون ملیتلر تشکل ایتمشکن تورك مفاخرندن بحث ایدلمه‌سی تورك کنجلرینك دیکر قومیتلر طرفدن تمثیل ایدلمسنی انتاج ایده‌جکنی‌ده نظردن اوزاق طوتمادی. نهایت بو اوچ سببك سوقیله تورکلك مفکوره‌سی انفلاق ایتدی.

TBMM KUTUPHANESI

بویکی ملتك ظهورینی بوتون قوملرك ملیتجیلری مسرتله قارشیلا-
دیلر . یالکز « شهری » و « تنظیماتجی » انموذجلرینه منسوب اولانلر
ممنون اولمادیلر .

عجبا تورکلرده ملیت حسنك اویانمه‌سندن فائده‌می ، یوقسه
ضررمی حاصل اولدی ؟

هیچ بر ضررینی کوردن و کوسترن یوقدی ؛ فائده‌لری ایسه
صاییلامیه‌جق درجه‌ده چوقدی : تورکجه‌نك ساده‌لشمه‌سی ، صرفمزك
یاباجی قاعده‌لردن قورتولمه‌سی ، شعرمزك ملی وزنده یازیلماسی ، ادبیاتمزك
یونان وایران اساطیرندن قورتوله‌رق ملی منقبه‌لر واسطوره‌لرله
سوسلنمه‌سی ، ملی انتباهله برابر اونك لازم غیر مفارقی اولان دینی بر
انتباهك باشلاماسی ، منسوب اولدیغمز امته بین‌الملیتك تعینی ، ملی
اقتصاد ، ملی ادمان وملی اخلاقك انکشافی ، کنجلرده بر مفکوره
اوغرنده اولمك حسنك دوغمه‌سی ، عنصرلرله مشارکت حسی دولاییسیله
آکلاشه‌بیلمه‌نك قولایلاشماسی ، هرفرد طرفندن ملی بر مسئولیتك حس
ودرعهده ایدلمه‌سی .

بوکون ملیتپرور بر تورك کندینی هرحرکتیله قومنه مضرت ایراثندن
وقایه‌یه ، واونی بوکسك بر سویه‌یه ایصاله چالیشمق مجبوریتنده کورور .
بناءً علیه شخصی تمایللردن ، شخصی احتراصلردن صاقنمغه ، کوزینك
اوکنده یالکز مقدس وظیفه‌لرینی بولوندیرمغه چالیشیر . تورك کنجلری
پك اعلا آکلامشلردرکه بوکون الك مقدس وظیفه تورکلرك بوتون سیاسی
فرقه‌لر ، بوتون اجتماعی جریانلر فوقنده بر لشمه‌سیدر . بو اتحاد حاصل
اولونجه اسلاملغك وحدتی ، عثمانلیلغك تمامیتی داها امین بر وضعیته
کیره‌در .

تورك قومی کندی موجودیتنی ادراك ایدر ایتمز عربلرك ترقی
ایچون حقیقی احتیاجلرینك نه اولدیغنی آکلادی . دیکر عنصرلرك
احتیاجلرینی‌ده آنجق بویکی حسك نوریله کوره‌جکدر .

TBMM KUTUPHANESI

يوقاريده حكومتك وسياسى فرقه‌لرك حركتلرندن توركلكك معاتب اولديغنى سويلشدك . بو قوتلرك أيى فعللرندن مكافاته مظهر اولان‌ده ينه توركلر اوليور .

مثلا حكومت عربلره بر طاقم مساعده‌لر بخش ايتديكى زمان بوتقربه « تورك وعرب محادثتى » نامى ويرلدى . « حكومت » له « عربلر » ك ، ياخود « اتحاد وترقى » ايله « عربلر » ك مقارنتى اسمى ويرلمدى .

كوريليوركه تورك قومى « بن‌واريم » ديدكدن صوكره مسئوليتنى داها أيى تقدير ايديور وبوكون مليت دويغولرندن فراغت ايتمه‌لرى ممكن اولمايان ديندأش و دولتداشلريله داها كوزه‌ل آكلاشمق يوللرينى بوله‌بيليور .

دون اوزون مدت بقاسنه امين اولماديغى ايچون هيچ بر حكومتك اصلاحات وعدلرينه كووه‌نه‌مه‌ين عنصرلر، يارين قارشيلرنده وظيفه ومسئوليتنى بيلير لايموت برتورك قومى بولدقلرى‌زمان بوپايدار موجوديتله آكلاشمق امكاننى كوره‌جكلر وبوصورتله شمدى ياپدقلرى كبى اجنبى مراقبه‌سنى ايسته‌مكه طرفدار اولمايه‌جقلردر . تورك كندى مليتنه حرمت ايتمكه باشلادقدن صوكراقوملرك مليتنى‌ده محترم طانيه‌جق، كندى حق ووظيفه‌لرينى طانيدقدن‌صكره سائر قوملرك‌ده وظيفه وحقلرينى تعيين ايده‌بيله‌جكدر .

من عرف نفسه فقد عرف غيره

بعضى كيمسه‌لر عثمانلى قوملرينك هپسنده مليت دويغوسنى طبيعى وحقلى كوردكلرى حالده بوندن يالكز توركلرى استثناايدييورلر. ديورلركه « توكلر حاكم موقعنده بولوندقلرى ايچون ملى‌حنلرك هپسنى ذاتاً حائزدرلر ؛ مليت حسيله يكيدن اكتساب ايديله‌جك مغصوب منفعتلرى يوقدر » بو ذاتلر « عثمانلى دولتى بر تورك دولتيدر » ديمش اولسه‌لردى بو اعتراضلرى بلكه محق اولوردى . حال بوكه بو دولتك

TBMM KUTUPHANESI

« عثمانلی » نامی آلتنده بین العناصر بر حکومتله اداره اولوندیغینه قانعدرلر. بودولت برتورك قانون اساسیسیله دارهایدلمدیکی ایچون تورکلرك سیاسی ماهیتجه دیکر قوملردن هیچ برفرقی یوقدر. اوحالده دیکر قوملر کیبی تورکلرکده ملی بر وجدانه، ملی تشکیلاته محتاج اولدیغنی انکار ایتمه‌مك لازم کلیر.

تورکلرده مایت حسی اویانغه باشلاینجه تورك کلمه‌سی باشقه تورلو هجوملره معروض اولدی. هلاکونك وحشیانه ظلملریله تورکجیلك آره‌سنده برمناسبت وارمش کیبی هجوم حیله‌لری یاپیلدی. برطرفدن‌ده تورکجیلك اسلامجیلغه مخالفتله اتهام ایدلدی.

حال بوکه تورکجیلرك غایه‌سی معاصر براسلام تورکلکی‌در.

تورکجیلرك ملت مفکوره‌سی تورکلکسه، امت مفکوره‌سی‌ده اسلاملقدر. بنجه تورکجیلرك آیریجه برامت پروغراملری‌ده اولمالی وباشلیجه اساسلری‌ده شونلر بولونمالیدر:

(۱) بوتون اسلام قوملری آراسنده مشترك اولان عرب حروفنی بلاتغییر محافظه ایتمك؛

(۲) بوتون اسلام قوملرده علم اصطلاحلرینك مشترك برحاله کتیرلمه‌سی ایچون اسلام امتی آراسنده اصطلاح قونغره‌لری انعقاد ایتدیرمك واصطلاحلری تورکجه‌دن، عربیدن وقسماً ده فارسیدن یاپمق (بوغایه‌نك وجوده کتیرلمه‌سی ایچون پارسده تورك، مصرلی، هندلی وایرانلی طلبه‌لر آراسنده براتفاق حاصل اولمشدی.)

(۳) بوتون اسلام قوملرده مشترك برتربیه‌نك تأسیسی ایچون تربیه قونغره‌لری انعقاد ایتدرمك؛

(۴) بوتون اسلام قوملرك مفتی تشکیلاتلری آراسنده دائمی بر ارتباط وجوده کتیرمك؛

(۵) اسلام امتنك تمثالی اولان (هلال) ك قدسیتنی محافظه ایتمك.

TBMM KUTUPHANESI

بوعمده‌لردن آکلاشیلیورکه تورکجیلك عینی زمانده اسلامجیلقدر. یالکز تورکجیلر اسلام امتجیسی اولمق صورتیله کندیلرینی (اسلام ملیتجی) لرندن آییرد ایدرلر.

چونکه اسلام قوملرینه ملیت دویغوسنی نفی ایدن بویله غیرطبیعی براتحادی بوکون نه تورکلر وعربلر، نه هندلیلر وافغانلیلر، نه بربریلر وفرسلر قبول ایده‌بیلیرلر. تورکلر ملی مفکوره‌لرینی قوتلندرمك ایچون دینداش ووطنداشلری اولان هیچ برقومه قارشو «ملی کین» تلقینه یلتنمه‌دیلر. اسلام امتجیلکنی آکلامامش اولان عبدالله ندیملرك، فراشه‌رلی نعیملرك بوخطالی یوله کیتمدیلر.

احتمال که مصرده و آرناوودلقده خرستیان مصرلی وآرناوودلرك موجودیت ومشارکتی بویاکلش حرکته سببیت ویرمشدی. تورکلرك هپسی اسلام اولدیغی ایچون تورکجیلر هیچ برزمان اسلام امتجیلکنه مغایر برحس بسله‌میه‌جکلردر. عینی زمانده تورکجیلر معاصرلاشمق ضرورتی‌ده آکلادقلری ایچون غیرمسلم قوملر حقنده بومدنیت عصرینك ایجاب ایتدیکی احترامکار وضعیتی محافظه ایده‌جکلردر.

— ٦ —

تربیه

اسلام تربیه‌سی دینجه ایکی فکر خاطره کلیر: برنجیسی اسلامیتك تربیه‌ده تطبیق ایتدیکی اصوللر، ایکنجیسی یتشدیریله‌جك چوجقلرك اسلام عقائدینه کوره تربیه ایدلمسی.

اسلامیتك تربیه اصوللرینی تدقیق ایتمك تربیه تاریخنه عائددر. بز بومقاله‌ده تاریخدن دکل، بوکونکی حیاتدن بحث ایده‌جکز؛ اسلامیتك تربیه مفکوره‌لرندن بریسی اولدیغنی کوستره‌جکز.

TBMM KUTUPHANESI

بر مکتب پروغرامنه کوز گزدیردیکمز زمان چوجقلرمزه اوچ تورلو بیلگی اوکرتدیکمزی کوروز . اولا ملی لسان و ادبیاتمزی ، ملی تاریخمزی اوکره‌تیورزکه تورك دیلندن وادبیاتندن، تورك تاریخندن باشقه برشی دکللردر .

ثانیاً قرآن کریم ، تجوید، علم حال کبی دینی درسلر واسلام تاریخی ایله اسلام لسانلری اوقوتیورز .

ثالثاً ریاضیات ، طبیعیات کبی علملری و بو علملری اوکرنمکه یارایان اجنبی لســانلرله ال ایشلری ، ادمان کبی هنرلر اوکره‌تیورز . بو قیصه کوز گزدیرمه‌دن آکلاشیلیورکه تربیه‌ده تعقیب ایتدیکمز غایه‌لر اوچدر: تورکلك ، اسلاملق ، معاصرلق .

بر تورك باباسی ، چوجوغنك تورکجه قونوشامامه‌ســنه ، تورکجه اوقویوب یازمامه‌سنه، تورك تاریخنی بیلمه‌مه‌سنه رضا کوستره‌مز؛ عینی زمانده اسلام اعتقاد وعبادتلرینی بیلمه‌مه‌سنی ، اسلام تاریخندن بی‌خبر قالمه‌سنی‌ده تصویب ایده‌مز . بو بابا چوجوغنك تورك واسلام اوله‌رق بویومه‌سنی ایستدیکی کبی معاصر بر انسان اوله‌رق یتشمه‌سنی‌ده آرزو ایدر اوحالده بزم ایچون تام بر تربیه اوچ قسمدن مرکبدر :تورك تربیه‌سی، اسلام تربیه‌سی ، عصر تربیه‌سی . تنظیماتدن اول چوجقلرمزه یالکز اسلام تربیه‌سی ویریلیوردی . تنظیماتجیلر مملکتمزه عصر تربیه‌سنی صوقمغه چالیشدیلر . بدایتده بو ایکی تربیه آره‌سنده بویوك چارپیشمه‌لر اولدی . یکیچریلك یرینه نظام جدیدی اقامه ایتمك کفر صاییلدی . اوروپا کسوه‌سنی کیمك دینسزلك صورتنده کورولدی . مکتبلره رسم، فرانسزجه کبی درسلرك کیرمه‌سنه اعتراضلر ایدلدی .

ارضك کرویلکی ، کونشك استقراری کبی حکملر، نقله مغایردر دینیلدی. تجربةً وعقلاً ثابت اولان بو حقیقتلری تأیید ایچون، نهایت، نقلی دلیللر آرامغه احتیاج مس ایتدی .

TBMM KUTUPHANESI

معمافیه یاواش یاواش عصر تربیه‌سی یرلشمکه، یرطوتمغه باشلادی. فقط مع التأسف، اوقیمت بولدقجه اسلام تربیه‌سی اهمیتنی غیب ایتمکه یوزطوتدی. واقعا مکتب پروغراملرنده دین درسلری ینه مهم برکمیت تشکیل ایدییوردی. فقط اسلام تربیه‌سنك انحطاطی کمیت اعتباریله دکل، کیفیت جهتیله ایدی. دین درسلری جانلی برصورتده اوقوتولمیوردی. دین معلملری علمی حقیقتلرده حالا بدعت نظریله باقیور، بوصورتله طلبه‌نك اعتمادینی غیب ایدییوردی. بوندن باشقه دینی تربیه‌ده علمی اصوللر تطبیقنه‌ده هنوز باشلانمامشدی.

ایشته بویله برزمانده ایدی که تورك ـ اسلام عالمنك دوچار اولدیغی قاریشقلقلر وبونلری تعقیب ایدن فلاکتلر (تورك ملتجیلکی) و (اسلام امتجلکی) ناملریله ایکی جانلی مفکوره‌نك تجلیسنه سبب اولدی. بوکون بومصیبتلرك ضربه‌سیله اویانان کنج ذکالرهز یتمزلك مسئولیتنی تربیه‌ده‌کی مفکوره سزلکمزه عطف ایدییورلر. دییورلرکه: «بز کنجلرمزه نه ملی تربیه، نه ده دینی تربیه ویرمك ایسته‌مدك. حالبوکه فردلری مقدس غایه‌لر ایچون اولمکه سوق ایدن دویغولر دین وملیت حسلرندن عبارتدر. بزچوجقلرمزه تورك واسلام تربیه‌لری ویرمدیکمز کبی عصر تربیه‌سی‌ده ویرمدك. چونکه عصر تربیه‌سنك غایه‌سی الك مترقی ملتلرك اعمال واستعمال ایتدکلری آلتلری بزمده یاپه‌بیلمه‌مز وقوللانه بیلمه‌مزدر. حالبوکه بز اقتصاد عالمنده اولدیغی کبی عسکرلك دنیاسنده‌ده عصرمزك آلتلرینی قوللانمقدن عاجز اولدیغمزی کوستردك. علمك معیاری عملدر. عملده‌کی موفقیتسزلکمزله علمده‌کی بهره‌سزلکمزی اثبات ایتدك. اوحالده نه متخصص متفننلر یتشدیرن عالی مکتبلرمز نه‌ده وطنداشلر یتشدیرمکه چالیشان تالی مکتبلرمز هیچ بر فائده تأمین ایده‌مه‌مشلردر.»

یکی حیاته قیمت ویرن مطبوعات بوکبی اساسلره استناد ایده‌رك تنظیمات

TBMM KUTUPHANESI

تربیه‌سنك افلاسنی اعلان ایتدی . شیمدی اوچ متفکر زمره یکی تربیه‌مزك تملرینی قورمغه چالیشیور . تورك تربیه‌جیلری یکی حیاتده ملی مفکوره‌لرك ناصل بر وظیفه ایفا ایده‌جکنی کوسترر کن عصر تربیه‌جیلری ده علملردن عملی واقتصادی فائده‌لر تأمینی ایچون تدریسده هانکی اصوللرك تطبیق ایدلمسی لازم کلدیکنی ارائه‌یه غیرت ایدییور . بو مجاهده دورنده اسلام تربیه‌سنك استناد ایتدیکی اساسلری‌ده آراشدیرمق اقتضا ایدر .

بو اوچ تربیه بری بر یننك معاون ومکملی اولمقله مکلفدرلر . حالبوکه صلاحیتلرینك دائره‌لری وبو دائره‌لرك حدودلری منطقی وعمیق بر صورتده تعیین وتحدید ایدلمزسه یکدیکرینه معارض ومخاصم ده اوله بیلیرلر .

عصر تربیه‌سی مادیات ساحه‌سنده قالمایه‌رق معنویات عالمنه تجاوز ایتدیکی دقیقه‌ده اسلام وتورك تربیه‌لرینك حقوقنه تعرض ایتمش اولور . ملی ودینی تربیه‌لرك حدودلرینی تعیین ایتمك ایسه دها کوجدر . اسلام عنعنه‌لرندن هانکیلرینك دوغرودن دوغری‌یه اسلامیه ، هانکیلرینك عرب ، فرس ، یاخود تورکه عائد اولدیغنی کوسترمك عمیق تدقیقلره محتاجدر .

بناءً علیه (اسلام تربیه‌سی) اساس اعتباریله تورك وعصر تربیه‌لرینی قبول ایتمکله برابر بونلر طرفندن کندی ساحه‌سنه وقوع بوله‌جق تجاوزلره میدان ویرمامکه چالیشه‌جق وعینی زمانده حقیقی اسلام عقیده وعنعنه‌لرینی هم بدایتده عرب قومندن انتقال ایدن ، هم ده بالآخره سائر قوملردن استعاره اولونان عادت وبدعتلردن تفریقه اقدام ایده‌جکدر .

— ٧ —

مفکوره

بر توخوملك حیاته‌سی برنجیسی آنی ، ایکنجیسی زمانی اولمق اوزره ایکی دوره‌یه آیریلیر : القاح دوره‌سی ، تعضی دوره‌سی . القاح حادثه‌سی

TBMM KUTUPHANESI

جرثومه‌لر ایچون یاراتیجی بر واقعه‌در . بو اولمادقجه جرثومه تعضی ایده‌من .

عضوی بر جرثومه‌نك نشو ونماسنده اولدیغی کبی برشاعرك ابداعنده ، برفیلسوفك اجتهادنده‌ده عینی صفحه‌لری کورورز . شاعرك ملهم اولمه‌سی بر مخیله‌نك القاح اولونمه‌سی دیمکدر .

فیلسوفه (حدس) ك سنوح ایتمه‌سی برمفکره‌نك ماقح اولمه‌سندن عبارتدر . بو القاحلر وقوع بولدقدن صوکرادرکه شاعرك مخیله‌سی ، فیلسوفك مفکره‌سی کبه قالەرق ایرکیچ ادبی یاخود فلسفی برعضویت دوغورور .

ملی بر شخصیته مالك اولمایان بر خلق‌ده عینیله بر عضویتك جرثومه‌سی کبیدر . بونی برشاعرك مخیله‌سنه، برفیلسوفك مفکره‌سنه بکزه‌ته‌بیلیرز . او حالده ملتلرده القاح وتعضی‌دوره‌لری اولمق لازم‌کلیر .

بر ملت بویوك بر فلاکته اوغرادیغی ، قورقونج بر تهلکه قارشیسنده بولوندیغی زمان فردلرنده‌کی شخصیتلری بلع ایدر : اوزمان عمومك روحنده یالکنز (ملی برشخصیت) یاشار ، بوتون قلبلرده بو (ملی شخصیت) ی ادامه ایتمك تهالکندن باشقه بر دویغو قالماز . بو هنکامده فردلر کندی حریتلرینی دکل ، ملتلرینك (استقلال) نی دوشونورلر . ایشته او معزز دویغو ایله قاریشیق اولان بومقدس دوشونجه‌یه(مفکوره) دینیلیر وبوبحرانلی دوره‌یه‌ده (القاح دوره‌سی) نامی ویریله بیلیر .

بحرانلی زمانلر مفکوره‌لرك خلقت کونلریدر . مفکوره‌لر ، ملی فلاکتلرك قلبلری برلشدیردیکی عمومی برقلب یاپدیغی هنکاملرده ، بومتحد قلبدن دوغار ؛ صوکره تعضی دوره‌سنده تدریجاً دال بوداق آته‌رق چیچکلر ویکی مؤسسه‌لر میدانه کتیریر .

(جرمانلق) مفکوره‌سی، پروسیانك ناپولیون اوردوسی طرفندن تذلیل ایدلدیکی بویوك فلاکت آننده فوران ایتدی . اوزمانه قدر

TBMM KUTUPHANESI

(ملتم نوع بشردر ، وطنم روى زمين) دين فيلسوف فيخته بيله او آنده ايليكلرينه قدر جرمان اولديغنى حس واعلان ايتدى .

(ژاپونلق) مفكورەسى ژاپونيانك آمريقاليلر واوروپاليلر طرفندن تهلكەلى ومحقرانه برصورتده تضييق ايدلديكى دقيقەدە انفلاق ايتدى .

فرانسز ملتى انكليز استيلاسى آلتندە مضمحل اولمق اوزرە ايكن ملى وجدان مجذوب بركويلو قيزدن فيشقيردرق اونى كنديسنه برمنجى ياپدى . بنى اسرائيلك مصردە تدميره محكوميتى موسويلكى ، يهوديلكك روما استبدادى آلتندەكى مقهوريتى خرستيانلغى دوغورمشدى . اسلاميتك طلوعىدە عربستانك اوچ طرفدن سياسى و دينى استيلالره معروض بولونديغى مهلك بردقيقەدە وقوع بولمشدى .

برملت تهلكەدە قالديغى وقت اونى فردلر قورتارماز ؛ بالذات ملت كندى كنديسنك قورتاريجيسى اولور . اودقيقەدە فردلرك فوق الناسوت بر روح ايله مسخر اولديغنى ، فردى ارادەلر سكوت ايدەرك عمومى بر ارادەنك بوتون وجدانلردە (نفس متكلم وحده) كسلديكنى كوروروز . ملت ، فردلرينه سماوى ياخود اجتماعى برمفكورە صورتندە تجلى ايدەرك اونلرى موعود برمظفريته ، مبشر برجنته دعوت ايدر . خودكاملردن جانسپار مجاهدلر ، قورقاقلردن تهلكه جو قهرمانلر ياپار ؛ غبيلره ذكا ، تنبللره فعاليت ، لاقيدلره غيرتكشلك ويرر .

فلاكت وبحران دورى كچدكدن صوكره روحلرده طلوع ايتمش اولان بومفكورە كونشى آرتق سونمز . او ، ملتك بوتون فعاليتلرينى درونى برزنبرك صورتندە مستمراً تحريكدە دوام ايدر .

بييض (ovule) تعضيسى ايچون لازم اولان حياتى حملەيى حوينك القاحندن آلديغى كبى ملتى تشكيل ايدن مؤسسەلردە انكشافلرينه خادم اولان (تكاملى انعطاف Direction evolutive) ى مفكورەدن آليرلر . برملتك خصوصى حرث ومدنيتى آنجق بوصورتله تشكل ايدەبيلير .

TBMM KUTUPHANESI

فلاکت زماننده فردلرینی کندی روحنده بلع ایدن بر ملتك بحرانلی حساسیتندن انفلاق ایدن حقیقی مفکوره‌لر استقبالك خالقلریدر. آتی‌یی ترصد ایتمك ایچون الیمزده مادی آلتلر یوقدر، فقط بو خصوص ایچون معنوی مرصادلریمز واردرکه مفکوره‌لردر.

بر ملت یاراتیجی مفکوره‌سنه مالك اولدقدن صوکرا آرتق مظلم بر استقباله دوغرو کیتمز؛ موعود، مبشر بر (ارم) هرکون دها واضح، دها جانلی بر صورتده تجلی ایده‌رك اونی کندیسنه چاغیریر. مفکوره‌سز دولتلر هر آن قوپه‌جق بر قیامتی بکلرلر؛ مفکوره‌لی ملتلر سه سیاسةً آخرته انتقال ایتمش اولسه‌لر بیله محقق بر (بعث بعدالموت) ایله مبشردرلر.

او حالده دیریلتیجی ویاراتیجی بر مفکوره‌یه مالك اولان دولت لایموتدر، اولمز.

« فردلرده — یوقاریدن آشاغی بر تأثیرله آرزولری یکه‌جك — بر اراده قوتی وارمی، یوقمی؟» دیه اوغراشان روحیاتجیلر بیهوده مناقشه ایدییورلر: ایکی طرفکده حقی وار! مفکوره‌لی بر ملتك فردلری اراده صاحبلریدر. مفکوره‌سز ملتلرده ایسه اراده‌لی فردلر بولونه‌ماز. یوکسك بر اراده‌یه دلالت ایدن بیوك فراغلر، خارق‌العاده فداکارلقلر مفکوره‌نی دوغوران بحرانلی هنکاملرده تجلی ایده‌بیلیر:

فرانسه انقلابنك بدایتنده، ملت مجلسنك غلیانلی بر اجتماعنده، بوتون اصیلزاده‌لر زادکانلق حقوقندن وازکچدیلر. کوچوك آلمان دولتلری ۷۰ محاربه‌سنك ملی حماسه‌سنك تأثیریله استقلاللرندن فراغت ایتدیلر و بر پروسیایی متبوع طانیدیلر. ژاپونیانك « یا شرفیله یاشامق، یا ناموسیله اولمك» مجبوریتنده قالدیغی بر زمانده ایدی که کندی اختیارلریله شوغون سلطنتنی، زادکان زعامتلرینی فدا ایتدی ومیقادو یه کندی اختیاریله مطلقیتندن فراغت ایده‌رك ملتك حاکمیتنی اعلان ایلدی.

TBMM KUTUPHANESI

بو ارادەیی فوق‌الفرد بر قدرتە عطف ایدن قدیم (جبریە) مسلکیدە حقلیدر ؛ چونکە فردلردەکی ارادەیی یاراتان و سوق و ادارە ایدن مفکورەدر؛ فرد بوملی (توفیقGrâce) لە الهاملرینی کندیسنک شخصی ارادەلری ظن ایدر: بونلرک ملتک روحندن ملهم اولدیغنی دوشونەمز.

مفکورە ، قدرتنی ایکی شکلدە اظهار ایدر :

اعجاز (prestige) ، تأیید (Sanction) . اعجاز مفکورەنک روحلرە دوغرودن دوغرویە تجلیسیدر . فردلر مفکورەلی اولدقلری دقیقەلردە روحلری شدید بر وجد (Enthousiasme) ایلە دولار .

مفرط ، غلیانلی ، شدید بر حیات یاشارلر ؛ چیلغین بر هیجانک ایچنە دالارلر . فردلرک بو آندەقلبلرندە دویدقلری حس (قدسیت) دییلیر . بو طاشقین روحلر مفکورەلرینی و اوکا معاون اولان شیلری (تقدیس)، مخالف و معارضلرینی (تلعین) ایدرلر . مفکورە اوغرندە حیاتلرینی، منفعتلرینی سعادتلرینی فدا ایتمکە قالمازلر ، اونی یوکسلتنلری تبجیل و اعلا ایتمک، اوکا مخالف اولان شخصلری و شیلری ییقمق، یاقمق ، پارچەلامقدە ایسترلر .

مفکورە بو اعجاز قوتیلە فردلری اجتماعی سائر فی‌المنامر حالنە قویار ، روحلرینە وردیکی جذبەلرلە اونلری فوق‌الانسان خارقەلر اجراسنە سوق ایدر .

مفکورەنک تأیید قوتنە کلنجە ، بو ، اعجاز قوتنک بر نتیجەسیدر . مفکورەنک تجلیسنە قارشی قدسی بر عشق ایلە مسخر اولمایانلر اونک قدرتنی بالواسطە حس ایدرلر . مفکورەیە موافق یاخود مغایر اولان حرکتلرینک ، مفکورەنک مسخر جماعتی طرفندن بر عکس‌العملە معروض اولاجغنی آکلارلر .

مفکورەلی جماعتک تقدیر یاخود تقبیح صورتندە تظاهر ایدن بو عکس‌العملی مفکورەنک تأیید قوتیدرکە بدایتدە تعیندن محروم

TBMM KUTUPHANESI

اولدیغی ایچون (عرف) صورتنده‌در. بالآخره تعضی ایده‌رك (قانون) شکلنی آلیر. اعجاز مفکوره‌نك جمال صفتی، تأییدسه جلال صفتیدر.

مفکوره بو ایکی صفت یاخود قوتیله فردلری عینی معنویتده برلشدیره‌رك عمومی متجانس برروح ماهیتنه افراغ ایدر. برچوجق (بن) دویغوسنی حس ایتدیکی کونه قدر غیر شخصی احتساسلرله یاشار؛ (بن) دویغوسنی حس ایتدیکی دقیقه‌ده‌درکه اوآنه قدر مبهم بروارلق حساسیتی ایچنده قالمش اولان شخصیتی انفلاق ایدر. چوجق ایچون (بن) دویغوسنی حس ایتمك نه‌یسه ملت ایچون ده مفکوره‌سنی ادراك ایتمك اودر. فقط ملت بنلکنی آنجق بویوك فلاکتلر زماننده حس ایده‌بیلیر. مصیبتلر زمانندەکی ملی بحران، اجتماعی برجبریلدرکه داغنیق برخلقه برملیت روحی، برعائله وجدانی نفخ ایدر. ملته بو روح نفخ اولوندقدن صوکرادرکه، اوکیم اولدیغنی، نره‌دن کلدیکنی، نره‌یه کیده‌جکنی، ناصل بر تاریخی وظیفه ایفا ایده‌جکنی سزمکه، آکلامغه باشلار.

هامش:

مفکوره‌یه (خیال)، (غایه)، (امل)، (دیاله) دینلر وار. یوقاریده‌کی ایضاحلردن آکلاشلدیغی اوزره مفکوره برملت طرفندن ماضیده بویوك بر بحران زماننده حقیقةً یاشانمش روحی برحالت، ذهنی برموجودیتدر؛ نه یاشانمامش برخیال، نه‌ده استقبالده یاشانه‌جق برغایه‌در.

مفکوره حالك مربیسی واستقبالك خالقی اولمقله برابر ماضینك برشأنیتیدر. ملتك ماضیسندن کلوب اونی استقباله دوغرو ایتن فکری برحمله‌سیدر. او حالده (iaée)دن مشتق اولان (iaéal) کبی، (فکر)دن مشتق اولان (مفکوره) یی بوموقعده استعمال ایتمك داها مناسبدر.

TBMM KUTUPHANESI

تورك ملتی و توران

تورکجیلك حقنده نه‌قدر صریح ایضاحلر ویریلیرسه ویریلسین ینه بعضی ذهنلر تردددن، بعضی فکرلر مبهمیتدن قورتوله‌میور.

مفکوره‌لر بر قدسیت هاله‌سیله محاط اولدقلری ایچون قولایجه تحلیل ایدیله‌مزلر. بونلرك اقناع قدرتی، منطقی وضوحلرندن زیاده معنوی اعجازلرنده‌در. فقط زمان کچدکجه ایلك کوز قاماشمه‌سی آزالمغه، وضوح وصراحت احتیاجی چوغالمغه باشلار. بناءً علیه بوکون «بر تورك ملتی وارمیدر؟ یاخود بویله بر ملت یاپیله بیلیرمی؟» صورتنده بر استفهام صداسی ایشیتدیکمز زمان حیرت ایتمه‌لی یز.

فی الحقیقه، قازانلی بر تورك کنجی بورا‌ده‌کی تورکجیلك پیشوالرندن بر ذاته بو مآلده بر سؤال صورمشدر. عمومی بر اهمیتی حائز اولان بو خصوص حقنده هرکس دوشوندیکنی سویلیه بیلیر. بناءً علیه تعمیقنك لزومنه قائل اولدیغم بو مهم مسأله‌یی مناقشه ساحه‌سنه وضع ایدییورم.

قازانلی کنج دییورکه: بنم ملتم اوزبکاری، قیرغیزلری، تورکمنلری، صارتلری، عثمانلی، تاتار، وآذربایجان تورکلرینی جامع اولان بیوك تورکلکمیدر؟ یوقسه بو اولوسلردن هر بریسی باشلی باشنه بر ملت اولدیغی ایچون بنم ملتم ساده‌جه (تاتارلق) میدر؟ یعنی تورکلك تك بر ملت حالنده‌می قاله‌جق، یوقسه بر چوق ملتلری محتوی اولان بر مجموعه حالنه‌می کچه‌جك؟

بو سؤاله کندیلکندن قطعی وصریح بر جواب ویرمه‌مکله برابر استقبالده ایکنجی شقك تحقق ایده‌جکنه ایکی دلیل ایراد ایدییور.

برنجی دلیل: بو قاریده تعداد اولونان تورك اولوسلری بری برندن اوزاق واختلاطلری آز اولدیغندن کیتدکجه لسان اعتباریله آیریله‌جقلر ومستقل ادبیاتلره مالك اولمه‌لری ده بو افتراقی چابوقلاشدیره‌جقدر.

TBMM KUTUPHANESI

ایکنجی دلیل : شمال تورکلری روس حرثی (Culture) ایله پرورده اولدقلری حالده، عثمانلی تورکلری فرانسز یاخود آلمان حرثلرندن فیض آلیورلر. بوصورتده تورکلك حرث و مدنیت اعتباریله ده ایکی متباعد پارچه یه آیریلیور دیمکدر .

برنجی دلیله جواب : تورك اولوسلری پوسته، تلغراف، و مطبوعات کبی تعارف واسطه‌لرینك موجود اولمادیغی زمانلرده لسان و ادبیات اعتباریله بری برندن اوزاقلاشه بیلیرلردی . نا صل که وقتیله سلجوق و چغتای تورکلری عینی زمانده و بری برندن خبردار اولمقسزین کندیلرینه مخصوص برر آیری ادبیات تأسیس ایتمشلردی . تورکلرك اسلامیتدن اول یکدیگرندن خبرسز اوله‌رق مختلف دینلره گیرمه‌لری، مختلف یازیلر قبول ایتملری ده بو اوزاقلغك و تماسسزلغك نتیجه سی ایدی . مع مافیه بو اوزاقلاشمه بوتون تورکلرك محضا قومیت دویغوسنك الهامیله متحداً اسلامیتی قبول ایتمه‌لرینه مانع اولمادی .. فقط بر زمان گلدی که ینه اوزاقلغك تعارفسزلغك تأثیریله تورکلرك بر قسمی فارسیلره اوبارق شیعیلکه میل ایتدی. فقط بوگون قومیت دویغوسنك مذهب اختلافنی بر طرف ایتمکه موفق اولدیغنی گورمیورمی یز ؟ اوت، جهالت دوری بر قاچ عصر داها دوام ایتمش اولسه یدی، تورکلرده لسان و قومیت اعتباریله بر چوق ملتلره آیریله جقدی . نا صل که اسلاولر، لاتینلر و کردلر قدیم زمانلردن بری متعدد قوملره آیرلمشلردی . (بوگون کردلر بری برینك لسانی آکلامایان بش قومدن متشکلدر .) فقط تورکلر گوچبه حیاتی یاشادقلری ایچون ماضیده بویله بر افتراقه اوغرامدیلر . عرب عشیرتلری واسع بر ساحه‌ده ساکن اولدقلری حالده گوچبه‌لك دولاییسیله دائمی بر تماس و اختلاط حالنده بولوندقلری ایچون عرب لسانی وحدتنی محافظه ایتمشدی. تورکلر ایچون گوچبه‌لك، گوله‌منلك و مهاجرت عامللرندن باشقه مه‌ته، قومه‌نه، بیلگه‌خان، کاشغر خاقانلری، سلچوق، جنکیز، تیمور استیلالری کبی

TBMM KUTUPHANESI

براشدیریجی ، قایناشدیریجی بویوك هنكاملرده تكرردن خالی دكندی.
بوندن دولاییدرکه بوکون تورکلرك همان کافه‌سی بری برینك لسانی
آكلار بر قوم حالنده‌در . وطانشمه دوری باشلادیغی ایچون آرتق
اوزاقلاشمه‌لری امكانی یوقدر .

تورکلرك لسانجه اوزاقلاشمه‌لرینه تورکجه کتابلرك اوتوسلر آره‌سنده
تداول ایتمه‌سی‌ده باشلیجه بر سببدر . بر طرفدن چغتایجه دیوانلر غرب
تورکلری طرفندن اوقونور ، دیکر جهتدن ده عثمانلیجه اثرلر صندیق
صندیق قریمه ، قازانه ، قافقاسیه‌یه ، تورکستانه کوتورولوردی .

عثمانلیجه کتابلرك انتشاری بالخاصه تورك تعارفندن صوکرا شدت
بولدی . ابتدا قریمده وقافقاسیه‌ده استانبول ادبیاتی تقلید ایدلمکه ،
استانبول تورکجه‌سنه یاقلاشلمغه باشلاندی . صوکرا بو حرکت قازانه و
تورکستانه‌ده سرایت ایتدی .

فقط بو صراده بویوك بر دوشمان او چ صورتله تأثیراجراسنه باشلایه‌رق
بو دیل برلشمه‌سی حرکتنی دوردرمغه چالیشدی .

۱) سوسیالیزم : تورکلرك منافع ملیه‌سی ایچون بوکون الویریشلی
اولمایان بر فکر وارسه ، هیچ شبهه‌سز ، سوسیالیزمدر . چونکه ملیت
فکرینك دوشمانیدر. حال بوکه تورکلری هر تورلو اضمحلالدن قورتاره‌جق
عامل آنجق ملیت فکریدر . بوندن باشقه سوسیالیزم طبیعی اولارق بویوك
صنایعدن دوغار . تورکلرده هنوز سوسیالیزمی دوغوره‌جق درجه‌ده
بو ساحه‌ده یول آلامشلردر .

شمال تورکلری آره‌سنده غیر طبیعی بر صورتده اویانمغه باشلایان
سوسیالیزم فکری موقعی Régionale ادبیاتلر تأسسنی انتاج ایتدی .
حال بوکه برتك لسانه مالك اولان هر قومك خلق قونوشمه‌لری بری برندن
بوس بوتون باشقه‌در . محلی شیوه‌لری یازی لسانی حالنه صوقمق ،
بونلردن بر ادبیات چیقارمق ملی بربك ایچون بویوك بر تهلکه‌در. مثلا

TBMM KUTUPHANESI

يالكز توركيه داخلنده هرمحللك خلق ديليله ادبيات تأسيسنه باشلانسه يوزلرجه تورك لسانى تكون ايدر. بوحالك تطبيقى بوتون ملتلر ايچون أك مدهش براولومدر.

۲) اميدسزلك: اوروپا غزته‌لرى دائماتوركيه‌نك ضعفندن، ياشامغه استعدادسزلغندن بحث ايتديلر. اوروپا آژانسلرى ده هرزمان بومقصده خادم حوادثلر نشر ايتدى. شمالده‌كى تورك غزته‌لرينك‌ده بعضيلرى بو بدخواهانه ارجوفه‌لرى دوشـونمكسزين نقل ايتديلر. بوصورتده توركلرك مدنى قابليتندن اميد كسيلمكه باشلادى. اوحالده صنعى برتاتار مدنيتى ياپمق خاطره‌سى دوغمغه يوز طوتدى.

حال بوكه، تاتار كلمه‌سى اسـكى تورك تاريخنـده بوكونكى شمال توركلريله هيـچ برمناسبتى اولمايان ياباجى برقومه ويرلمش مذموم براسمدر نه‌جنـكيز، نه‌ده تمور تاتارلرى سـومزدى. دعك كه تاتارلر تورك اولمادقلرى كبى، مغول‌ده دكلديلر. اوحالده، روسلرك هم‌تحقير، هم‌ده توركلرى برى برندن تفريق ايتمك مقصديله اسناد ايتدكلرى بوتعبيرى شمال توركلرى قبـول ايتمه‌مه‌ليدرلر شمال توركلرى اكثريتـله قبچاق توركلريدر.

۳) مكتب تضييقاتى: بعضى حكومتلر، مختلف تورك اولوسلرينك برى برينى تدريس وتربيه ايتمه‌سنه مانع اولمغه باشلاديلر. هراولوسـه مخصوص كتابلرك ديكر اولوسلرك مكتبلرنده اوقونمه‌سى منع‌اولوندى. بوندن باشـقه مسلمانلر ايچون هرمحلده‌كى آنا ديلينك تدريس لسانى اولمه‌سى ايلرى سـورولدى. بوتون بوتضييقلردن مقصـد تورك ملتنى متعدد قوملره پارچالامق اولديغى آچيقدن آچيغه آكلاشيليور. برقومى يوتمق ايچون‌پارچه‌لامق لازمدر، ملتى‌پارچه‌لامق ايچون‌ده‌ا بتدا لسانى پارچالامق اقتضا ايدر. بونى ياپانلرك‌بعضيلرى بيله‌رك‌ياپيورلر؛ بعضيلرى‌ده بيلمه‌دن ياپيورلر.

TBMM KUTUPHANESI

ایشته بو اوچ واسطه ایله تورك لسانی پارچالانغه، متعدد ادبیاتلر
تشکل ایتمکه باشلادی. بونك تهلکه‌سنی حس ایدن قاضی رضاءالدین و
موسی بیکیف افندیلر کبی حمیتپرورلر یازیلرینی هپ عمومی تورکجه‌ده یازمغه
دوام ایتدیلر. قریبده منتشر «ترجمان» غزته‌سی ده قدیم «فکرده برلك، دیلده
برلك، ایشده برلك» دستورینی تعقیبده دوام ایدیور. باکوده چیقان «شلاله»
مجموعه‌سی دوغرودن دوغرویه اسکی عثمانلیجه‌نی ایلری سوریور.
او حالده روسیه تورکلرنده ایکی جریان وار: برنجیسی محلی لهجه‌لره
قیمت ویرمك، ایکنجیسی استانبول تورکجه‌سنی ملی لسان اوله‌رق قبول
ایده‌رك بو لسانی تعمیمه چالشمق.

برنجی جریانه قاپیلانلر هیچ شبهه‌سز بیلمکسزین تورکلك دوشمنلرینك
اکمکنه یاغ سورنلردر. حقیقی بر تورك وجدانیله دوشوننلر سه
ایکنجی جریانه میل ایدیورلر. بوتون تورك لهجه‌لرندن مرکب اولمق
اوزره صنعی بر صورتده عمومی بر تورکجه یاپمق قابل اولمادیغی ایچون
بو جریانلره بر اوچنجیسی انضمام ایتمه‌مشدر. موجود لسانلرك هپسی
لهجه‌لردن و محلی قونوشمه‌لردن مرکبدر. هر لسان مطلقا بر لسانی
کثرت حالنده‌در. فقط دقتله باقیلنجه بو کثرتك فوقنده بر ادبی وحدت
اولدیغی کورولور. هر ملت ایچون پای تخت لسانی سیاسی بر شانه، اجتماعی
بر اعجازه مالکدر. تارد دیورکه «فئودالیزم دورنده شان، زادکان
صنفنده‌در. حکمدارلق تشکل ایتدکدن صوکرا شان پای تختده تجلی
ایدر» شانله و اعجاز ملتك اجتماعی وجداننك محك و معیارلریدر. ملت بوتون
قیمتلری بو محك یاخود معیارله تقدیر ایدر.

استانبولك بر پای تخت اعجازینه مالك اولمه‌سی یالکز عثمانلی
تورکلرینه نسبتله دکلدر. استانبول یکانه تورك خاقانلغنك اوردو
کندیدر. (اوردوکند: پای تخت) بو سببله بوتون تورکلرك قبله‌گاهیدر.
بوندن باشقه استانبول اسلام خلافتنك ده مقریدر. او حالده

TBMM KUTUPHANESI

استانبول ملی اعجازدن باشقه دینی برقدسیته‌ده مالکدر. استانبول تورکجه‌سنك بوتون تورکلرجه ملی لسان اولمه‌سی بواعجاز وقدسیتك لسانه‌ده انتقالی دولایسیله‌در. فضله اولارق استانبول تورکجه‌سی تورك لهجه‌لرینك الك کوزلی، الك ایشله‌نمشی، ادبیات وعلمجه الك زنکینیدر.

او حالده کوستریله‌جك مانعه‌لره رغماً استانبول تورکجه‌سنی ادبی لسان اتخاذ ایتمك بوتون تورکلر ایچون ملی بر وظیفه‌در. بو وظیفه ایفا ایدلدیکی زمان بوتون تورکلر لسان وادبیاتده مشترك وتك برملت حالنه کیره‌ر.

ایکنجی دلیله جواب: تورکجیلکك غایه‌سی بر تورك حرثی یاراتمقدر. بو حرث طبیعی شرق، شمال وجنوب تورکلری ایچون مشترك اوله‌جقدر. او حالده غرب تورکلرینك فرانسز حرثنه، شمال تورکلرینك روس حرثنه مقلد اولمه‌لرندن چیقاجق محذور زائل اولور.

تورکلرك یالکز بر حرثی اولمالی وبوده کندیلرینك یاراتدیغی بر حرث اولمالی.

تورك آلمانلاشدقجه، یاخود فرانسزلاشدقجه ویاخود روسلاشدقجه پارچالانیر، فقط تورکلشدکجه ملی وحدتی دها زیاده قوتلنیر.

خلاصه، استانبول دیلنك ملی لسان اتخاذی واوروپا مدنیتی ایچنده بر تورك حرثی ابداعنه چالیشیلمه‌سی بر تورك ملتنك تأسسنه خادم اوله‌جق وعثمانلی، قپچاق، اوزبك، قیرغیز کبی تعبیرلر منطقه اسملری حکمنده قاله‌جقدر.

تاتار کلمه‌سنه کلنجه، علمی تدقیقلر نتیجه‌سنده بوکلمه‌نك شمال تورکلرینه غرضکارلقله اسناد ایدیلمش بر تعبیر اولدیغی اکلاشیله‌جق، بو صورتده تاتارجیلق جریانی‌ده افلاس ایده‌جکدر.

یا، او حالده بو عمومی تورك ملتنك وطنی نره‌سیدر؟

بوکا جواباً دیرزکه:

وطن نه تورکیه‌در تورك ایچون نه تورکستان؛

وطن بویوك ومؤبد بر ئولکه‌در: توران!..

TBMM KUTUPHANESI

توران توركلرك آفرادینی جامع واغیارینی مانع اولان مفكوروی وطنیدر .

توران توركلرك اوتوردیغی ، تورکجه‌نك قونوشولدیغی بوتون ئولكه‌لرك مجموعیدر .

— ۹ —

ملت ووطن

بو گون انسانك طبیعته قارشی آلدیغی وضعیت غایت واضحدر :

طبیعی حادثه‌لری ترصد وتجربه اصوللریله تدقیق ایده‌رك طبیعتك قانونلرینی كشف ایتمك . حالبوكه برقاچ عصیر مقدم حال بویله دكلدی . طبیعیاتجیلر شاتیی Réalité ترصد وتجربه آلته آلمغه لزوم كورمیورلردی؛ اشیایی آكلامق ایچون عقلی مبدألری بیلمك واستدلال طریقیله بونلرك منطقی نتیجه‌لرینی چیقارمق كافی كورولیوردی . مثلا ، طوپراق ، صو ، هوا ، آتش دینیلن دورت عنصرك تشكلنی شوصورتله ایضاح ایدیورلردی : برودتله یبوستك برلشمه‌سندن طوپراق ، برودتله رطوبتك برلشمه‌سندن صو ، سخونتله رطوبتك برلشمه‌سندن هوا ، سخونتله یبوستك برلشمه‌سندن آتش حصوله كلمشدی .

دیمك كه طبیعتك بو دورت مبدأی — سخونت ، برودت ، یبوست ، رطوبت — ألده اولونجه طبیعیات علمنی استدلال طریقیله تأسیس ایتمك غایت قولایدی ؛ مع مافیه بو حركت یالكز نظریاته منحصر دكلدی ؛ هیچ اولمازسه اختیاری empirique بر تجربه‌یه مستند اولمه‌سی لازم كلن عملیاتده‌ده عینی اصول تطبیق اولونیوردی : خسته‌لقلر مزاجده یا رطوبتك ، یا یبوستك ، یاخود برودت وسخونتك غلبه‌سندن حصوله كلیور ، قوللانیلان علاجلركده آنجق بو خاصه‌لرندن استفاده ایدلمك

TBMM KUTUPHANESI

ایسته‌نیلیوردی. مثلا برخسته‌لق مزاجك برودت ویبوستندن حصوله
کلمشسه ویریله‌جك علاج طبعا حارویابس اولمالیدی.

بوکون طبیعیات ساحه‌سنده آرتق بویله بر (مفهوم اصولی) یربوله‌میور.
مملکتمزده مادی وطبیعی عاملرله اشتغال ایدنلر یالکز ترصد وتجربه‌یه
اهمیت ویرییورلر، مفهوملری شأنیتدن چیقارمغه چالیشیورلر.

حالبوکه اجتماعیات ساحه‌سنده‌کی دوشونجه‌لرمز تماميله اسکی اصوله
تابعدر. یعنی اجتماعیاته دائر یازی یازانلریمز مفهوملری شأنیتدن دکل،
شأنیتی مفهوملردن چیقارمغه اوغراشیورلر.

بوکون مطبوعاتمزده اجتماعی مناقشه‌لره زمین اولان اوچ مفهوم
وار: تورکجیلك، اسلامجیلق، عثمانلیجیلق.

بومفهوملر اجتماعی موجودیتلرك تمثاللری حالنه کیرمدکجه، قیمتلرینی
اجتماعی شأنیتدن آلمادقجه هیچ بر معنایی حائز اوله‌مازلر. سنه‌لرجه
بوکلمه‌لر اوزرینه مجادله ایدیلسین، ولو هیچ برنتیجه چیقماز.

اجتماعی شأنیته باقارسه‌ق کوروزکه براسلام امتی، برعثمانلی دولتی،
برتورك ملتی، برعرب ملتی وار. بوحکملرك شأنیته مطابق اوله‌سی ایچون
طبیعیدرکه (امت) کلمه‌سنك بردینله متدین اولان فردلرك مجموعنه،
(دولت) کلمه‌سنك برحکومتك اداره‌سی آلتنده بولونان فردلرك مجموعنه،
(ملت) کلمه‌سنك برلسانله تکلم ایدن فردلرك مجموعنه اصطلاح اوله‌رق
استعمال ایدیله‌سی لازمدر. بوکلمه‌لرك بومعنالرده اصطلاح اوله‌رق
قوللانیلمه‌سنی قبول ایدنلر ایچون یوقاریده‌کی حکم دوغرو، یعنی
شأنیته مطابقدر.

اوحالده بوحکمی قبول ایتمه‌ینلر معنانك شأنیته مطابق اولمادیغندن
دولایی دکل، بواوچ کلمه‌نك شو معنالرده اصطلاح اتخاذ ایدلمه‌سنی
موافق بولمادقلرندن دولایی استنکاف ایتمش اولورلر.

برطرفدن اسلامجیلر دییورلرکه (ملت) کلمه‌سی سزك (امت)
تعبیرینه تخصیص ایتدیککز معنایه دلالت ایدر. حتی بوکلمه عربجه‌ده

TBMM KUTUPHANESI

(مذهب secte) معناسنه‌در . بو اعتراضه قارشی دینیله‌بیلیرکه لسانك
اکملیتی هر کلمه‌نك بر معناسی وهر معنانك تك بر کلمه‌سی وخصوصیله
هر معنانی افاده ایده‌جك کلمه‌لرك بولونمه‌سیله قائمدر. بونی سز یاپماسه‌کزده
لسان کندی کندینه یاپار. ایشته بونك ایچوندرکه بر دینله متدین اولان
انسانلرك مجموعنه امت وبر لسانله قونوشان انسانلرك مجموعنه (ملت)
دینلمکه باشلامشدر . مادامکه اکثریت بو کلمه‌لری بو معنالرده استعمال
ایدییور ، سزده بونی قبول ایدیکز . اصطلاح مسئله‌سنده مشکلات
چیقارمق دوغرو بر حرکت دکلدر .

دیکر طرفدن عثمانلیجیلر دییورلرکه دولت کلمه‌سیله ملت کلمه‌سی
مترادفدر . بر دولتك تبعه‌سنك مجموعی بر ملتدر . اجتماعی شأنیته
اهمیت ویرمه‌یه‌رك یالکز بو مفهوملر آره‌سنده‌کی مناسباته باقارسه‌ق
بو کلمه دوغرو اولمق لازم کلیر .

واقعا بر دولتك عموم تبعه‌سنك عینی لسانله متکلم اولمه‌سی ، یاخود
عینی لسانله متکلم اولانلرك مستقل بر دولت تشکیل ایتمه‌سی طبعه‌دها
موافق ، آرزویه دهالایقدر . فقط دولتلر شأنیتده ، نفس‌الامرده
بویله‌میدرلر ؟ شبهه‌سز که دکلدرلر .

اوحالده ، اولانی کورمه‌یه‌رك اولمه‌سی لازم کلن شیئی وار ظن
ایتمك ناصل جائز اولور ؟

تورکجیلر بو ایکی زمره‌نك مدعالرینی تنقید ایتدکدن صوکرا
شو ایکی نتیجه‌یی چیقارییورلر :

(۱) امت باشقه شی ، ملت باشقه شیدر .

(۲) دولت باشقه شی ، ملت باشقه شیدر .

بو نتیجه‌لره اعتراض اولنه‌بیلیر ، فقط یالکز اجتماعی شأنیته مطابق
اولوب اولمادیغنی آرامق نقطهٔ نظرندن ! یوقسه « بویله اولمالیمیدی ؟ »
دییه‌رك دکل !

TBMM KUTUPHANESI

بز مفهوملریمزی شأنیته اویدوره بیلیرز؟ فقط شأنیتی کندی مفهوملرمزه اویدوره مایز!

مع مافیه (امت، دولت، ملت) مفهوملرینك خارجده‌کی شأنیتلری بری برندن بوس بوتون آیری‌ده دکلدر. امثله ملت آره‌سنده‌کی مناسبت (عموم) له (خصوص) آره‌سنده‌کی مناسبت کبیدر. امت بردینله متدین اولان ملتلرك عمومنی جامع بویوك برزمره‌در. بوندن باشقا ملتی تشکیل ایدن فردلر بوکون ملتك لسانیله متکلم اولانلر دکلدر. یارین بولسانی قونوشه‌جق اولانلر بوزمره‌نك ایچنده‌در.

مثلا بوکون بوماقلر بولغارجه، کریده‌کی مسلمانلر رومجه قونوشدقلری حالده یارین مسلمانلغك تأثیریله تورکجه‌یی اوکرنه‌جکلر وبوکونکی لسانلرینی ترك ایده‌جکلردر. او حالده برملتك فردلری یالکز لسانلریله دکل، دینلریله‌ده تعین ایدییور.

(دولت) له (ملت) آره‌سنده‌ده بردرجه‌یه قدر عموم خصوص مناسبتی موجوددر. مثلا عثمانلی دولتی براسلام دولتیدر، یعنی مسلمان ملتلره استناد ایدن بردولتدر. عثمانلیلغه کمیتیله برابر عرفان وحرثیله استنادگاه تشکیل ایدن ایکی بویوك عنصر تورك وعرب ملتلریدر. او حالده عثمانلی دولتنه (تورك ـ عرب) دولتیدر دینیله بیلیر.

سوراسی‌ده اونوتولمامیدرکه تورك وعرب ملتلری یالکز عثمانلی مملکتنده‌کی تورکلره وعربلره منحصر دکلدر. حال اسارتده بولونان لسانداشلری‌ده بوملتلره داخلدر.

شیمدی‌ده (وطن) مفهومنه کله‌لم. وطن، اوغرینه حیاتلر فدا اولونان مقدس برتوپراق دیمکدر. ناصل اولیورده بوتون دیکر توپراقلر غیرمقدس ایکن (وطن) دینیلن توپراق مقدس طانیلیور وبونی مقدس طانیانلر حیاتلرینی، عائله‌لرینی، اکزیاده سودکلری شیلری بوتوپراغك اوغرینه فدا ایدییورلر؟ هیچ شبهه‌سز بوتوپراق مادی طبیعتی اعتباریله بو قیمتی حائز دکلدر. مطلقا بوقدسیتی مقدس برموجودیتدن آلیور.

TBMM KUTUPHANESI

بومقدس موجودیت نه اوله بیلیر؟ دولتمی؟ یوقاریده کوردککه (دولت)ده کندی کندینه قائم برقدرت دکلدر، بوده قوتنی (ملت) له (امت)دن آلیور: شرف المکان بالمکین. اوحالده مقدس موجودیت اوله رق یالکز بو ایکی شی وار: (ملت) له (امت).

مقدس شأنیتلر ایکی اولونجه بونلرك تمثالی، یعنی قرارکاهی اولان وطنده ایکی اولمق لازمکلیر: امتك وطنی، ملتك وطنی.

فی الحقیقه براسلام وطنی واردرکه بوتون مسلمان ملتلرك سوکیلی یوردیدر. دیکری ملی وطندرکه تورکلر کندیلرینککنه (توران)نامنی ویریورلر. عثمانلی اولکه‌سی اسلام وطننك مشتمل اولان برجزئیدر. بوندن برقسمی تورك یوردیدرکه عین زمانده تورانك برپارچه‌سیدر؛ دیکر قسمی‌ده عرب یوردیدرکه بویوك عرب وطننك برپارچه‌سیدر.

تورکلرك تورك یوردینی ویاخود تورانی خصوصی بر عشقله سومه‌لری نه کوچوك اسلام وطنی اولان (عثمانلی اولکه‌سی)نی نه‌ده بویوك اسلام وطننی اونوتمه‌لرینی اقتضا ایتمز.

چونکه ملت مفکوره‌سی، دولت مفکوره‌سی، امت مفکوره‌سی باشقه باشقه شیلردر؛ وهراوچی‌ده مقدسدر.

— ۱۰ —

ملیت مفکوره‌سی

بعض کنجلر صوریورلر:

« مادامکه مفکوره‌لر تاریخی هنکامه‌لردن، اجتماعی بحرانلردن دوغویور؛ برمدت صوکرا باشقه احوال وشرائطك تأثیریله دوغاجق یکی برمفکوره‌نك ملیت سوداسنه خلف اولمه‌سی ملحوظ دکلمیدر؟ مثلا یاقین ویاخود اوزاق بر استقبالده (سوسیالیزم) فکرینك ملیت دویغوسنه غلبه چالمه‌سی احتمالی یوقمیدر؟ »

TBMM KUTUPHANESI

بو سوأله شويله جواب ويره بيليرم:

— مفكوره، اساساً براجتماعي زمره‌نك، كندي فردلري طرفندن دويولماسيدر؛ كونشـك ضياسي برعدسه‌نك محراق نقطه‌سنده تكاثف ايتمه‌دن ياقيجيلق خاصه‌سني كوسترمديكي كبي زمره‌ده غليانلي براجتماع حاله كلمه‌دن، حائز اولديغي «قدسيت» صفتني تجلي ايتديره‌مز.

فقط بو قدسيت شعورلو برشكل آلمه‌دن؛ عائد اولديغي زمره‌نك روحي وحدتنده شعورسز برصورتده ينه موجوددي. غليانلي اجتماعك وظيفه‌سي يالكز، زمره‌يي رقيق برموجوديتدن كثيف بروارلق حالنه قويه‌رق، او آنه قدر (كنز مخفي) ده كيزلي قالمش اولان بو «شأنيت» Réalité » ي، محاط اولديغي قدسيت هاله‌سيله برابر، فردلرينه اظهار ايتمكدر.

غليانلي اجتماعلر، آنجق، اولجه « منبسطه برحالده موجود » اولان برزمره‌يي «متكاثف برصورتده موجود » برحاله كتيرمك صورتيله‌دركه مفكوره‌نك انكشافنه مصدر اولورلر.

مفكوره‌نك بوقدن واراولمه‌سي «شعورسز» برصفحه‌دن « شعورلو» برصفحه‌يه كچمه‌سي ديمكدر.

عثمانليلق، اسلاملق، توركلك مفكوره‌لري دوغمه‌دن، عثمانلي دولتي، اسلام امتي، تورك ملتي موجوددي.

آوروپاده، بويوك صنايع عمله‌يي تكاثف ايتديره‌رك سوسياليزم مفكوره‌سني دوغورمه‌دن اول عمله صنفي داغنيق برصورتده موجود بولونويورلردي.

ديمك كه بر زمره‌نك، بحرانلي بردقيقه‌ده فردلرينك وجدانده « بن وارم! » ديه‌رك تجلي ايده‌بيلمه‌سي ايچون خصوصي برتشكيلات حالنده، بر طاقم مؤسسه‌لريله برابر، اولجه موجود اولمه‌سي لازمدر. بوتشكيلات، ايسترسياسي، ايستردیني، ايستر لساني برماهيتده بولونسون،

TBMM KUTUPHANESI

بهمه حال اولجه موجود اولمالیدر . هر هانکی علیانلی بر اجتماع اورته یه ماضیسز، نوتشکل برزمره آتاماز . موجود برتشکیلاته استناد ایتمه ین اجتماعلردن یکی برمفکوره دوغماسی شویله دورسون ، اساساً بویله بر اجتماعك وقوعنه بیله احتمال یوقدر . چونکه آنجق انبساط حالنده موجود اولان بر شی تکاثف ایده بیلیر .

بو افاده‌لردن شو نتیجه چیقیور :

ــ مستقبلده وقوع بولاجق عظیم براجتماع، بهمه حال بوکون موجود اولان اجتماعلردن برینه استناد ایده‌جکدر؛ آتیده دوغاجق برمفکوره، مطلقا بوکونکی زمره‌لردن برینك تکاثفندن فیشقیراجقدر.

اوحالده موجود زمره‌لر ایچنده تشکیلاتجه أك زنکین و أك قوتلی اولمقله برابر دیکر زمره‌لری ده، تشکیلاتی ایچنده جمع وبلع ایده بیله جك اولان هانکیسی ایسه بویوك مفکوره‌نك اونك تکاثفندن دوغماسی ضروری اولور .

شیمدی ده، بوجمع ایدیجی زمره‌یی آرایالم :

موجود زمره‌لر ایچنده بو وظیفه‌یی ایفا ایده بیله جك آنجق لسانی زمره‌لر ، یعنی ملیتدر . چونکه اولا برلسانی قونوشانلر ، اکثریتله بر صویدن کلن انسانلر اولدیغی ایچون برملت عینی زمانده بر « قوم » دیمکدر .

لسان وقوم مفهوملری بری برینه او قدر باغلیدرکه بوکون «بشریات» علمنك خارجنده «عرق» دن بحث ایدیلنجه خاطره ایلك اولجه آره‌لرنده لسانجه قرابت بولنان بر (عائلهٔ اقوام) کلیر .

(هندو آوروپائیلر)، (ساميلر)، (بانتولر)، (اورال ــ آلتائیلر) دییه یاد ایدیلن عرقلر قوملردن یعنی لسانی عائله‌لردن باشقه برشی دکلدرلر. حتی هند و آوروپائیلر آره‌سنده ، بشریات علمنجه ، (حقیقی عرقلر) ی ارائه ایدن (مستطیل الرأس ــ قومرال) ، (مستطیل الرأس ــ اسمر) ، (عریض الرأس ــ اسمر) انموذجلرینك هر اوچی ده موجوددر . مثلا آلمانلر

TBMM KUTUPHANESI

اکثریتله (مستطیل الرأس ـ قومرال) ، اسپانیوللر وجنوبی آوروپالیلر (مستطیل الرأس ـ اسمر) ، اسلاولر (عریض الرأس ـ اسمر) انموذجلرینه منسوبدرلر .

بو نکله برابر آوروپا ملتلرندن هرهانکیسنی آلیرسه‌ق بو انموذجلرک هراوچندن مختلف نسبتده محتوی اولدیغنی کورورز .

بو صورتده (قوم) تعبیرندن (لسان عائله)‌ی مراد ایده‌جکز، (عرق) کلمه‌سندن‌ده (تشریحی مشابهتلر عرض ایدن انموذجلر) ی آکلایاجغز. اوحالده قوم غایت اسکی برزمانده (لسانی برجماعت) حالنده یاشامش وصوکره داغیلمش بر ملت دیمك اولور . عرقه کلنجه بوده منسوبلری برمحلده مجتمعاً موجود اولمایان وبوتون ملتلر آره‌سنده داغنیق بولونان تشریحی انموذجلردن عبارت قالیر . بوکون انتسابیله افتخار ایدیلن (عرق) شبهه‌سز تشریحی برانموذج دکل ، لسانی وتاریخی بر زمره اولان (قوم) در. لسانی جماعت ، یعنی ملیت بوزمره‌نك برشعبه‌سی دکلمیدر ؟

ثانیاً لسان ، فکرلرك وحسلرك حاملی ، عنعنه‌لرك ، عادتلرك ناقلی اولدیغی ایچون متکلملرینی عینی اشتیاق و تمایللره ، عینی وجدان وذهنیته مالك قیلار .

بو صورتله روحلرك مشترك دویغولری متجانس اولان بو فردلرك عینی دینی قبوله متمایل بولونمالری غایت طبیعیدر . بوکا بناءً درکه لسانی زمره‌لرك اکثریتله عینی دینی قبول ایتدکلرینی کورویورز . بدایتده بعض خصوصی سببلر بو دینی مجانسته قسماً مانع اولسه‌بیله عینی لسانله متکلم اولانلرك تدریجاً عینی دینه کیردکلرینی تاریخ بزه کوستریور . مثلا بکی لاتینلر قاتولیك ، جرمانلر پروتستان ، اسلاولر اورتودوقس دینه‌میل ایتمشلردر . اورال ـ آلتائیلردن موغوللر بودیست ، مانچوریلر قونفوچیوس ، فینو ـ اوغریه‌نلر خریستیان اولمشلردر ، تورکلر بدایتده

TBMM KUTUPHANESI

قسم قسم بودیست ، مانی، موسوی، خریستیان اولمشکن بالآخره اکثریتك اسلامیتی قبول ایتمه‌سی اوزرینه ایکیوز بیك مقدارنده بولونان شامانی یاقوتلردن باشقه جمله‌سی بودینه کیرمشلردر.

یاقوتلرك اسلامیتدن خارج قالملری یوردلرینك تورك دنیاسندن اوزاق برموقعده بولونماسندندر. بونلر، یا اسلامیتی قبول ایده‌رك تورك قالاجقلر، یاخود خریستیانلغه کیره‌رك بوسبتون روسلاشاجقلردر،

بردینه داخل اولمغه لسانك تأثیری اولدیغی کبی برملیته کیرمکده دینك تأثیری واردر. وقتیله فرانسه‌دن قوولان پروتستان فرانسزلر آلمانیایه کیده‌رك جرمانلاشدیلر. اسکی بولغارستانك تورك آریستوقراسیسی خرستیانلغی قبول ایده‌رك اسلاولاشدیلر. بوکون داغنیق برصورتده مملکتمزه مهاجرت ایدن بعض غیرتورك مسلمان عنصرلرك دینده‌کی مشارکتك تأثیریله تورکلشدکلرینی کورمیورمی یز؟ او حالده لسانی زمره ایله دینی زمره آره‌سنده‌ده صمیمی برعلاقه موجوددر.

ثالثاً «مکلفیت عسکریه» و «حاکمیت ملیه» اصوللری قبول اولوندقدنصکره (وطن) ك مدافعه‌سی معلم وممتاز برسپاهی طائفه‌سنك؛ (دولت) اداره‌سی یالکز حکمداره قارشی مسؤل برزمامدارلر صنفنك انحصارندن چیقدی. صاپاندن باشقه سلاحی اولمایان کویلولرله استراحته آلیشان قصبه‌لیلر عسکر اولدیلر؛ اداره حقنده هیچ برتجربه‌سی بولونمایان خلق حکومتك مراقبی وضعیتنه کچدی. او حالده بویکی عسکرلری (وطن) محبتیله تشدید ایتمك، بومراقبه‌جی خلقه انتخاب وظیفه‌سنی اوکرتمك برضرورت شکلنی آلدی. بو صورتله خلقك تربیه‌سی، معارفك تعمیم مسئله‌لری چیقارق تربیه‌نك هانکی لسانده اجرا اولونه‌جغی خصوصنده دولتله تابع قوملر آره‌سنده اختلاف ظهورینه سببیت ویردی.

دولتلر رسمی لسانی تعمیم ایتمه‌یی، هر قومده کندی لسانی تربیه وتعلیم واسطه‌سی اتخاذ ایلمه‌یی غایه اولارق ایلری سورمکه باشلادیلر.

TBMM KUTUPHANESI

١ بوندن دولايدركه صوك عصرده كرك (دولت) ك ، كرك (وطن)ك لسـانى برزمره يه استنادى امكانسز كوروله رك آوسـتريا ومجارستانده اولديغى كبى لسـانى زمره لردن ايكيسنه استناد ايتديرلدى . بوكون ، آوروپاده ، يالكز لسانى زمره لره استناد ايدن (دولت) لرك استقبالنه اعتماد ايديليور ، هرلسانى زمره ، ملى وطننك هيچ اولمازسه معنوى حدودينى تعيين ايده رك ناصل براستقباله حسرتكش اولديغنى كوستريور .

بوكون هركس يك اعلا آكليوركه عنصرلر آره سنده مشترك اولان (دولت ووطن)فكرلرى عشقسز ، وجدسز ، معنويتسز مفهوملردن عبارتدر . مشترك معشوقه اوله ماديغى كبى مشترك وطن ديورده اولاماز .

مشترك بروجدانه استناد ايتمه ين بردولت فردلرك مأكاى اولور .

برمليتك يوردى اولمايان ئولكه ، فردلرك قارين دويوراجغى برعمارت ماهيتنى آلير .

دولت ووطن مؤسسه لرى ملى مفكوره يه استناد ايدرسه حياتلرى ابديدر . فردلره استناد ايتدكلرى تقديرده انقراضه محكومدر .

مفكوره سز فردلر خودكام ومنفعتپرست ، اميدسز وبدبين ، ايمانسز وقورقاق اولدقلرى ايچون « هباء منثور » حالنده درلر . دولتلر ، مطلقا ، ملى مفكوره لره اسـتناد ايتمه لى ، وهر وطن بهمه حال بر مليتك وطنى اولماليدركه ياشايه بيلسين ...

اوحالده كوريورزكه لسانى زمره عينى زمانده (دولت) و (وطن) مفهوملرينى ده محيطدر . عائله ، صـنف ، حرفت اوجاغى ، كوى ، عشـيرت ، دين دائره لرى كبى كوچوك زمره لرده هپ ملى زمره نك جزءلريدر . عائله بردينه منسوب فردلردن تشكل ايدر . يالكز برمليتك لسانيله قونوشور؛ ديكر زمره لرده ، عائله كبى ، لسان ودينجه مشتركدرلر . اوحالده بونلرك جمله سى ملتك خصوصى تشكيلاتلرى حكمنده قالير .

خلاصه ، قومه ، امته ، دولته ، وطنه ، عائله يه ، صنفه ، حرفت

TBMM KUTUPHANESI

اوجاغنه‌والخ.. منسوب نه‌قادار مفکوره‌لر وارسه جمله‌سی ملی مفکوره‌نك معاونلریدر. اجتماعی تکامل مادی عامللر یرینه ذهنی وحسی عامللر اقامه ایتدکجه بونلرك تبلیغ واسطه‌سی اولان لسانك قیمت ومؤثریتی کیتدکجه آرتاجق وبوصورتله ملیت دویغوسی ابدی برمفکوره حالنه کیره‌جکدر.

*

* *

واقعا تورکیه‌ده بویوك صنایع تشکل ایتدکدن صوکره بزده‌ده سوسیالیزم مفکوره‌سی دوغاجقدر. فقط بو، دیکر کوچوك مفکوره‌لر کبی ملی مفکوره‌نك برمعاونی موقعنده قاله‌جقدر. آوروپا ملتلرنده سوسیالیزم علی‌الدوام قوتلنمکله برابر اکثریتله محاربه زمانلرنده موقعنی ملی مفکوره‌یه براقدیغنی کورویورز. سیاسی محاربه‌لردن صرفنظر، حتی یالکز اقتصادیات ساحه‌سنده بیله صنف مفکوره‌سی ملت مفکوره‌سنك برتابعیدر.

بوندن باشقه دقتله باقیلنجه دین، اخلاق، حقوق، سیاسیات، اقتصاد، علم، کوزل صنعتلر کبی بوتون اجتماعی فعالیتلرك یکانه جوهری لسان اولدیغنی کورولور. بوفعالیتلرك قیمت بولماسی لسانك اهمیت کسب ایتمه‌سی دیمکدر.

لسان، اجتماعی حیاتك زمینی، معنویتك نسجی، حرثك ومدنیتك تملیدر. اوحالده ـ هانکی زمره‌یه وهانکی فعالیته عائد اولورسه اولسون ـ استقبالده‌کی بوتون اجتماعی جریانلر ـ کرك دوغرودن دوغرویه وکرك دولاییسیله ـ دائما لسانی زمره‌یی تکاثف ایتدیره‌جك وهربحراندن مطلقا ـ داها زنده وداها قوتلی برصورتده ـ ملیت مفکوره‌سی فوران ایده‌جکدر.

TBMM KUTUPHANESI

— ١١ —

ملیت و اسلامیت

اسلام عالمنك صوك امیدی اولان عثمانلی دولتی یوز سنه‌دن بری پارچالایان معنوی بر میقروپ وار. بو میقروپ شیمدی‌یه قدر عثمانلیلغك دوشمانی ایدی واسلامیته بویوك ضررلر ویردی. فقط بوکون آرتق اسلاملرك لهنه دونه‌رك یاپدیغی مضرتلری تلافی ایتمکه چالیشیور. بو میقروپ ملیت فکریدر.

اوت! روماتیایی، صربستانی، قره‌طاغی، یونانستانی، بلغارستانی، سیسام وکرید آطه‌لرینی طوغوره‌رق عثمانلیلغی هر ربع عصرده انقساملره اوغراتان واك صوکره روم ایلی‌نك المزدن چیقمه‌سنه سببیت ویرن بومدهش فکردر، بوفکر مرضی بر میقروپ دکل، اجتماعی بر مایا ایدی. مع التأسف بوکونه قدر ماهیتنی آکلایه‌مادق. دائما علیهمزده لسانی، ادبی، اقتصادی، تربیوی، نهایت سیاسی اختمارلر یاپدی. بزبو حیاتی یارادلشلری تنظیملرله، تأسیسلرله، تشکیللرله بیهوده طوردرمغه چالشدق. بو عصرك ملیتلر عصری اولدیغنی حس ایده‌مدك. بو اجتماعی قوتی بر آزده اسلاملغك، عثمانلیلغك منفعتنده استخدام ایتمکی خاطرلایه‌مدق.

نه ایسه اولان اولدی. ملیت فکری اسلامیت علیهنده نه یاپمق ممکنسه یاپدی. آرتق بو سلاحی استعمال ایتمه‌نك صره‌سی اسلام عالمنه کلدی.

شیمدی‌یه قدر بوتون مسلمانلرده حاکم اولان ذهنیت شوندن عبارتدی: بر یوزنده یالکز بر مشروع دولت واردرکه اوده اسلام دولتیدر. بالفعل هانکی حکومتك اداره‌سی آلتنده بولونورلرسه بولونسونلر بوتون مسلمانلرك بالحق متبوعلری آنجق اسلام خلیفه‌سیدر. فعلی تابعیتلری عارضی وموقت برحالدر. یاقین برزمانده برصاحب ظهور، برمنجی، بر مهدی چیقه‌رق اونلری بو ملوث اسارتلردن

TBMM KUTUPHANESI

قورتاره‌جقدر. جمعه و بایرام نمازلرنده خلیفه نامنه اوقونان خطبه‌لر، حج کونلرنده عرفاتده‌کی اجتماعلر اجتماعی، سیاسی بر استقبالك دینی مبشرلریدر. بو ذهنیت، شبهه‌سزکه هپمزك قلبنی قدسی غلیانلرله، علوی وجدلرله طولدیران بر روحی حالتدر. اکر نظری بر سعادت و درت یوز میلیونلق بر انسانیتك حیاتنه کافی کلمش اولسه‌یدی بو غایهٔ مافی‌البال بزم ایچون الویردی. یوق، بونك یالکز نظری بر ماهیتده قالمایارق عملی بر موجودیت اکتساب ایتمه‌سی لازمسه اول بابده بوکا وصول ایچون اقتضا ایدن تدریج مرتبه‌لرینی بر بر بر قطع ایتمکه چالیشمالی‌یز.

کوریورزکه مسلمان قوملر مستقبل بر سعادته امید و انتظارله برابر یاشادقلری مملکتده سافل بر سویه‌ده قالمه‌یه راضی اولیورلر، اداره‌سی آلتنده یاشادقلری حکومتلر و مللر طرفندن ابتدا لساناً و اقتصاداً صوکره‌ده فکراً و اخلاقاً تمثیل اولونمه‌یه موافقت کوستریورلر. بویوك بر قورتولوش بکلمه‌ك ای! لاکن بر طاقم کوچوك، قولای و تدریجی قورتولوش یوللری واردرکه بونلره موفق اولمه‌دن اوته‌کینه نائل اولمق سنة‌اللهه مغایردر. اوت! عمومی بر مهدی‌یه انتظار ایده‌لم. فقط قرآن حکیمك (لکل قوم هاد) بیان معجزی موجبنجه محلی و ملی هادیلره، لسانی، تربیوی، اقتصادی، اخلاقی نجاتلره نیچون امید وار اولمایه‌لم. خرستیان قوملرك نه صورتله اعتلا و استقلال یوللرینه کیتدکلرینی کوزلرمزله کوردك. بونلر ابتدا لسانلرینی ملیلشدیرمکله ایشه باشلادیلر. لسانی بر استقلال، سیاسی بر استقلالك مقدمه‌سیدر. بر قوم ملی لسانی سومکه، ملی ادبیاتی بو ملی لسان اوزرنده تأسیس ایتمکه باشلادیغی آنده نجات وعدینی آلمش دیمکدر.

لساندن صوکره تاریخ کلیر. بر قوم تاریخنك الك قدیم منبعلرینه چیقه‌رق ملی حیاتنك ایلك انکشاف حمله‌لرینی دویارسه غائب ایتمش اولدیغی روحی یکیدن بولمش اولور. تاریخدن آلدیغی فیضلره حلقك

TBMM KUTUPHANESI

درینلکلرندن چیقاردیغی افسانه‌لری ، منقبه‌لری مأثوره‌لری علاوه
ایتدکدن صوکره ملی معنویتی تمامیله تأسیس ایدر . او زمان شعر
وصنعتنك موضوعلرینی ، استعاره‌لرینی، تلمیحلرینی‌هپ بوملی سانحه‌لردن
اقتباس ایده‌رك ادبیات وبدیعیاتنه شخصیت ویرر .

بوندن صوکره‌ده دینی ، تربیه واقتصاد کلیر . حرملی برتربیه
اولا ملی لسان وتاریخه ، صوکراده اقتصادی استقلال اساسلرینه
استناد ایدر . وبوتون معنوی فیضلرینی دیندن آلیر . نقشبندیلرك
مهم بردستوری‌وارکه (نظر برقدم) تعبیرنده‌اجمال ایدلمشدر. برآدمك
(قدم) ی نفرلکده ایسه (نظر) ی مشیرلك‌اولمامیلدر. نفراون‌باشی
اولمغه‌چالیشملیدر. یعنی (قدم) ینه یاقین بولونمالیدر .

بز، که حالا مملکتمزده دیمزه منسوب بولونان عشیرتلرآراسنده
(غزوه) لره (اغتنام) لره‌کوزیومیورز، اسلام اتحادینی آرزو ایدی‌.
ویرمکله همان حصوله کلیر ظن ایتمك غایت غریبدر . اسلامیت عصبیتی
(حمیت جاهلیه) تعبیریله تقبیح‌ایتمش ونهی‌ایله‌مشدر . فقط بوعصبیتدن
مراد عشیرت‌عصبیتیدرکه حالا ایچمزده جاریدر. (بنی‌قحطان) ایله (بنی
عدنان) تعبیرلری‌ده بوتقبیح ونهیك عشیرتلره عائد اولدیغنه بردلیلدر.
دین اسلام یوقاریده ذکر ایتدیکمز آیت کریمه‌ده قومیتی تجویز
ایتدیکی کبی آتیده‌کی آیت کریمه ایله‌ده آره‌ده تعارف اولمق شرطیله قبیله
وشعبلره یعنی قوم وملتلره آیرلمه‌یی تصویب بویورمشدر : سزی شعبلر
وقبیله‌حالنده یاراتدق‌که‌بری بریکزله‌تعارف ایده‌سیکز؛

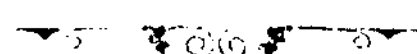
بوتون‌مسلمانلرك اوزاق‌براستقبالده ، سیاسی براتحادلری احتمالکه
ممکندر. فقط هرحالده بوغایه‌نك اوزون برمدت‌امکانسز قاله‌جغنه شبهه
یوقدر . اوحالده‌بواوزون زمان اثناسنده اسلام قوملر ملی انتباهلر ،
ملی مجاهده‌لرله‌اعتلادن ، هیچ اولمازسه اجتماعی استقلاللرینی محافظه‌دن
محروممی قالسینلر .

ملیت سلاحنك بوندن بویله آنجق اسلاملرك لهنده استعمال

TBMM KUTUPHANESI

ولونه بیله جکنی سویله مشدك . چونکه ملیت فکری محکوم بر قومك محکومیتدن قورتلسی ایچون قوللانیلان بر سلاحدر . آرتق اسلام حکومتلرینك اداره سی آلتنده غیرمسلم قوملر قالمادی . حال بو که بو کون مسلمان قوملرك اکثریسی محکومیت واسارت حالندهدر . اسلام قوملر آره سنده ایسه حاکمیت ومحکومیت قیدلری اولمادیغی ایچون ملیت فکری اسلاملر آره سنده تفرقه چیقارهماز .

بالعکس ملیت فکری قوت بولدقچه اسلام امتچیلکی فکری ده اودرجهده حرتلنه جکی ایچون موجود وحرثی تقویه وتأیید ایده جکدر.

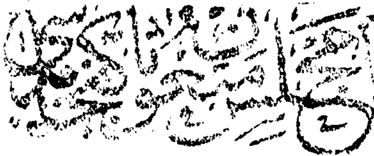

TBMM KUTUPHANESI

یکی مجموعه نشریاتی

یکی حیات .... ضیا کوك آلب بك

TBMM KUTUPHANESI

70.188
TBMM KUTUPHANESI